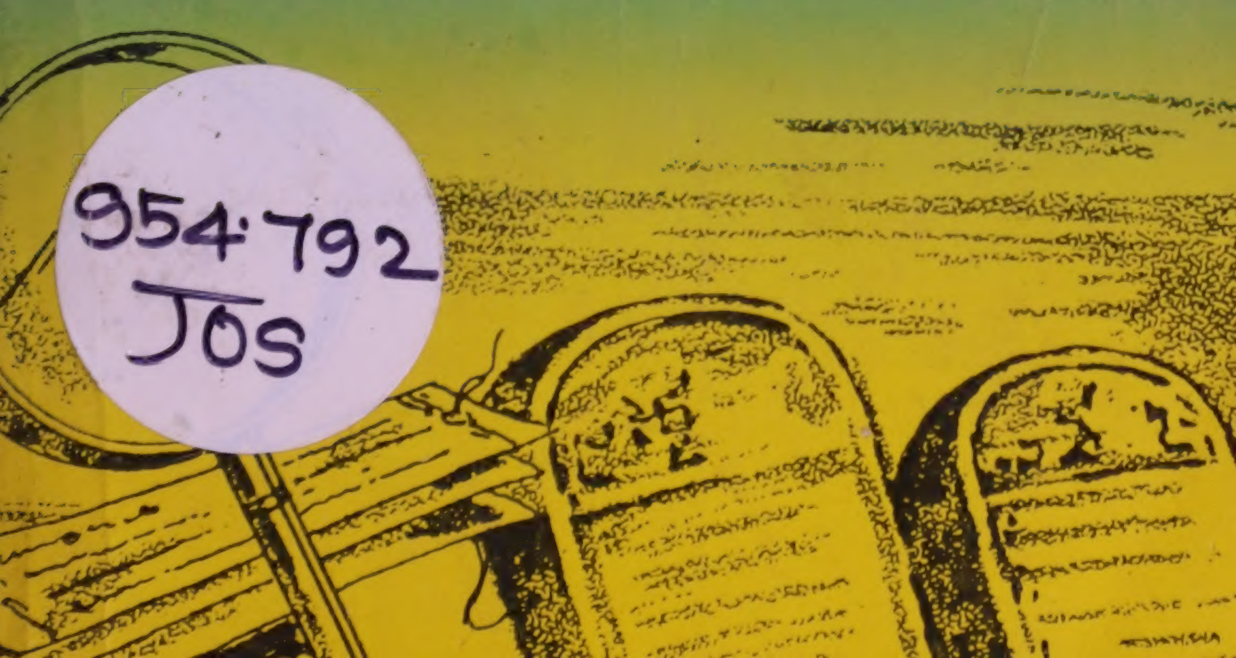
ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕಟನೆ:

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ

ಅಥವಾ

ಮೂಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

[The new approach to the Dravidian problem]

ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

ಮಾಧವ ಬಲ್ಲಾಳ ಬಂಧುಗಳು, ಧಾರವಾಡ
ಇವರ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದವರು:

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ

ಸಿಟಿ ಕ್ಲಿನಿಕ್ ಸಂಕೀರ್ಣ; ದಾಜೀಬಾನ್ ಪೇಟೆ

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ: 580 028

ಹೊನ್ನ ಮುಸಕನ್ನು ಓಸರಿಸಿ ತಾಯ್‌ನನ್ನಿಯೇ
ನಿನ್ನ ಮೊಗವನ್ನು ತೋರೆ।
ಬನ್ನ ಬಡುತಿಹೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ದರುಶನಕಾಗಿ
ಹಡೆದಮ್ಮ ವರವ ನೀಡೆ॥

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

Mahaaraashtrada Moola/Moola Mahaaraashtra (The new approach to the Dravidian Problem) by: Dr. S. B. Joshi, Published by: Sahitya Prakashana, City Clinic Complex, Dajiban Pet, Hubli: 580028, On behalf of Madhava Ballala Brothers, Dharwad.

ಮೊದಲನೇ ಮುದ್ರಣ: 1934 ಪುಟ: VIII + 56 ಬೆಲೆ: 8-00
ಎರಡನೇ ಮುದ್ರಣ: 1988 ಹಕ್ಕುಗಳು: ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ
ಮುದ್ರಣ: ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾ ಪಾವರ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

ಮುಡಿಪು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ
ಮಾಜಿ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾದ

ದೇ ಜ ಗೌ

ಇವರಿಗೆ

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರ ಕೃತಿಗಳು:

ಅರವಿಂದಘೋಷರ ಚರಿತ್ರೆ, (೧೯೨೧)
ಉಪನಿಷತ್ ರಹಸ್ಯ, (೧೯೨೮)
ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ಕಥಾಮೃತಸಾರ (೧೯೩೦)
ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ, (೧೯೩೩, ೧೯೮೮)
ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ, (೧೯೩೪, ೧೯೮೮)
ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, (೧೯೩೬)
ಕಂನುಡಿಯ ಹುಟ್ಟು, (೧೯೩೭)
ಶಿವರಹಸ್ಯ, (೧೯೩೯)
ಕಂನಡದ ನೆಲೆ, (೧೯೩೯)
ಕರ್ಣನ ಮೂರು ಚಿತ್ರಗಳು, (೧೯೪೭)
ಕಂನಾಡ ಕತೆ, (೧೯೪೮)
ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನೆ, (೧೯೪೭)
ಸಮಾಜ ದರ್ಶನ, (೧೯೪೯)
ಕಂನುಡಿಯ ಜೀವಾಳ, (೧೯೫೦)
ದಾರಿಯ ಬುತ್ತಿ, (೧೯೫೦)
ಹಾಲುಮತ ದರ್ಶನ, (೧೯೬೦)
ಕರ್ನಾಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆ ಭಾಗ ೧ ಮತ್ತು ಭಾಗ ೨, (೧೯೬೭)
ಋಗ್ವೇದಸಾರ ನಾಗಪ್ರತಿಮಾ ವಿಚಾರ, (೧೯೭೨)
ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, (೧೯೭೫)
ಪ್ರವಾಹ ಪತಿತರ ಕರ್ಮ ಹಿಂದೂ ಎಂಬ ಧರ್ಮ, (೧೯೭೬)
ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೊಳಗಿನ ರಾಜಯೋಗ, (೧೯೭೭)
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಚಿಂತನಗಳು, (೧೯೭೮)
ವೈವಸ್ವತ ಮನುಪ್ರಣೀತ ಮಾನವಧರ್ಮದ ಆಕೃತಿ, (೧೯೭೯)
ಬುಧನ ಜಾತಕ (೧೯೮೧)
ಬಿತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಬೆಳಕೊ (೧೯೮೫)
ಜೀವನದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿ (೧೯೮೬)

ಅರಿಕೆ

(ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ)

'ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ'ದೊಡನೆಯೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ದ ಮೂಲವೂ ನನಗೆ ಹೊಳೆದುದು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗ ನನಗೆ ಹೊಳೆದುದನ್ನು ವಿಚಾರದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಅರ (ಅರ್ನ) ದಿಂದ ಅರೆದು ಒರೆದು, ನೋಡಿ ನೋದಿದ ಹಾಗೆ ಅದರ ಹೊಳಪು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ಇದು ನನ್ನ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಎದುರಿಗಿರಿಸಿ ಇದು ಹೊನ್ನೊ ಹಿತ್ತಾಳಿಯೊ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆವಶ್ಯಕವೆನಿಸಿತು.

ಅಥಣಿಯ ಗಜಾನನೋತ್ಸವ ಕಾಲದ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಕೃ. ಪಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ M. A. ಅವರೊಡನೆ ಆದ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಈ ವಿಷಯವು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮೈಗೊಂಡು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿತು; ಬರೆದಿರುವೆನು. ಬರೆವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳೆನಿಸಬಹುದು ಕೆಲವರಿಗೆ. ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಚಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷಗಳಿದ್ದರೆ, ಬಲ್ಲಿದರು ದಯವಿಟ್ಟು, ಅವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ತಿದ್ದುಪಡೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಿನ್ನಹ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಎಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿಗೂ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಂಶೋಧಕರ ತಲೆತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಆ ತೊಡಕು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಲಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ವರೆಗೆ ಹಲವು ಊಹೆ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನನ್ನ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಇದು.

ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆದರದೆ ಅಭಾವ. ಆದರೂ ಪ್ರೊ. ಸಾಸನೂರರು, ಇತಿಹಾಸ ಮಂಡಲದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಕಮಲಾಪುರರು, ತರುಣ ಮಿತ್ರರಾದ ಕಡಲಬಾಳು ಪ್ರಲ್ಹಾದರಾಯರು, ಶ್ರೀ ಕರಂದೀಕರ ರಾಮರಾಯರು ನನಗೆ ಆವಶ್ಯಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇದು ಮನಸಿನೊಳಗಿನ ಮಂಡಿಗೆ ಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಸವಿಯಾದುದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಈ ಮಿತ್ರರಿಗೆ. ತಪ್ಪು ತಡೆಗಳಿದ್ದರೆ ಅದರ ದೋಷ ನನಗೆ.

ಮಹಾನವಮಿ
ಧಾರವಾಡ: ೧೯೫೭

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

(ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ)

"ಗೋದಾವರಿ ತೀರದ ಕನ್ನಡವು ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಏನು?"

೧೯೩೩ರ ಸುಮಾರಿಗೆ 'ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ' ಪುಸ್ತಕವು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಬಲ್ಲಿದರಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾಯಿತು.

ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುಮತಮಪ್ಪ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. "ಕಾವೇರಿಯಿಂದಂ ಆ ಗೋದಾವರಿ ವರಂ ಇರ್ದ ನಾಡು" ಈ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಕನ್ನಡನಾಡು ಉತ್ತರದ ಗೋದೆ, 'ಗೋದಾವರಿ' ಆಗುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ 'ಕಾವೇರಿ'ನದಿ ಉಂಟು.

ಆದರೆ, ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಲ್ಲ; ೧) ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ನಾಸಿಕವು ಇಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ೨) ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ 'ನಾಂದೇಡ' ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಡಾ॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಿತ್ತಿ ಅವರು ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೩) ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ' ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕು ಉಂಟು; ಇಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಇಲ್ಲ, ಇದು ಅದಿಮಪೂರ್ವ ತಾಲ್ಲೂಕು!

ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೋದಾವರಿವರಂ ಇರ್ದ' ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದೆ. 'ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ಕನ್ನಡವು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.' ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಮೊದಲು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನವು ಮರಾಠೀ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಬಗೆಯು ಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಉಂಟೆ? ಭಾಷೆಯೊಳಗಿನ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಗಳು ಇವನ್ನು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಖೇಳ–ಆಡು; ಕೋಲ–ಕಾಠೀ ಈ ಬಗೆಯ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಗಳು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರೀ ಹಾಗೂ ಆಸುಪಾಸಿನ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಇಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಪಂಢರಪುರವೂ ವಿಠಲನೂ ಕನ್ನಡರೇ ಆಗಿದ್ದರು. 'ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಠ್ಠಲು ಕಾನಡಾ ಹೋ' ಎಂಬ ಅಭಂಗವು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಂದರದಾಸರ ವಿಠಲನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ 'ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಠಲ' ಎನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಮರಾಠಿಗರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಕಾನಡಾ ಕನ್ನಡ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಅಗಮ್ಯ ದೇವರು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡಾ॥ ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ: "ಲೇಖಕರು ಹೇಳುವ ಅಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದರೆ 'ಕನ್ನಡವು ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಿಂದ ಕಣ್ಮರೆ ಆಗಿದೆ' ಎಂಬ ನಿಷ್ಕರ್ಷವು ಸಾಧುವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ."

ಮಹಾನವಮಿ
19-10-88

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ
ಧಾರವಾಡ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ

ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರ ಕಣ್ಣಿಗೆಲ್ಲ ಇಂಗು ಹಚ್ಚಿ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿಲುಕಗೊಡದ ಕೆಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟ - ಮಹಾರಾಷ್ಟ'ವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ತೊಡಕು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಆವುದು? ಮೂಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟವೆಲ್ಲಿ? ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ದೇಶೀಯ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀಯ ಸಂಶೋಧಕರು ತುಂಬಾ ಪರಿಶ್ರಮ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಪಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೇನು? ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಅದರ ಆಳವು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಮಿ. ಮೋಲ್ಸವರ್ಥ್, ಕಿಂಕೇಡ್, ವಿಲ್ಸನ್ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಬಾ. ಅ. ಭಿಡೆ, ಮನೋಮೋಹನ ಘೋಸ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರ, ಫ್ಲೀಟ್ ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲ ಇಂದ್ರಾಜಿ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಂತೂ ಸರಿಯೆ; ಇಂದು ಡಾ. ಕೇತಕರ, ಕುಲಕರ್ಣಿ, ವರ್ದೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸನಡಿಸಿ ತಮತಮಗೆ ಸರಿದೋರಿದುದನ್ನು ಜನರೆದುರಿಗೆ ಇಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಶೋಧಕರ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಉಪಪತ್ತಿಯು ಒಬ್ಬರಿಂದಾದರೂ ಮುಂದೆಬಂದಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದು, ಇನ್ನೂ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಾದವಿವಾದ, ಚರ್ಚೆ, ಸಂಶೋಧನಾದಿಗಳಿಂದಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.

ಮೊದಮೊದಲು ಕೆಲದಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟವೆಂದರೆ ಮಹಾರರ + ರಾಷ್ಟವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಕೆಲರು (Molsworth, Marathi English

Dictionary P. xxiii). ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರು ಈ ನಾಡಿನ ಮೊದಲಿಗರು. ಆರ್ಯರು ಬಂದವರು. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರಿಂದಲೆ ಈ ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಮಹಾರರ ರಾಷ್ಟ್ರ–ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ರೂಢವಾಗಿರಬೇಕು; ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಲಗೇರಿಯಿಲ್ಲದ ಊರು ಇಲ್ಲ. ಇದು ಮಹಾರರಿಗಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರು ಇವರ. ಇವರದೆ ಈ ನಾಡು; ಎಂದು ಮೋಲ್ಸವರ್ಥ್ ಮೊದಲಾದ ಈ ವರ್ಗದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಮಹಾರ + ರಾಷ್ಟ್ರ

'ಮಹಾರರ ನಾಡು ನಿಮ್ಮದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದಾವ ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಗೆ ಸರಿಬೀಳಬೇಕು? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರಂತಹ ಆತ್ಮಗೌರವಸ್ಥರಿಗೆ! ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೆಕ್ಕಣಿಗಳು ಮಿಂಚಿದವು; ಸಾಹೇಬರ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆಯು ಮಳೆಗರೆಯಿತು. ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರಂತಹ ಧೀಮಂತರಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯದೊಳಗಿನ ತಮ್ಮ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಹೊಸದೊಂದು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದರು. ಕಿಂಕೇಡ್ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ತಪಸ್ಸಿನ ಪುಣ್ಯವು ಆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅದು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೆರೆವ ಸಂಭವವೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದು ಏನೆ ಇರಲಿ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಆಗಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಮಹಾರರ+ರಾಷ್ಟ್ರ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮಾತ್ರ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಇದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನಗಳ ವಿರೋಧ

ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಮೋಲ್ಸವರ್ಥ್ ಸಾಹೇಬರ ಹಳೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಎತ್ತಿ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಮಹಾರರ ರಾಷ್ಟ್ರ'ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದ್ವೇಷಿಗಳೆಂಬ ಆರೋಪವು ಅವರಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇರದು. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ನಿಜವಿದ್ದುದೆ ಆದರೆ, ಮರಾಠರು ತಮಗೆ 'ದ್ವೇಷಿ,' 'ದ್ರೋಹಿ' ಎಂದೆಂಬರೆಂದು ಹೆದರಿ

ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸವು ಯಾರ ಮನೆಯ ತೊತ್ತಲ್ಲ. ನಿಜವಿದ್ದುದನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಂಜಿ ಅಳುಕಿ ನಡೆವನು ಇತಿಹಾಸ ಭಕ್ತ-ಸತ್ಯದೇವನ ಉಪಾಸಕ-ನೆಂದೆನಿಸ **ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣ** ಲಾರನು. ಆದರೆ ಮೋಲ್ಸವರ್ಥ್ ಮತ್ತು ಮಿ. ಮನೋಮೋಹನ ಘೋಸ (Journal of the Department of letters, University of Calcutta, vol. xxiii 1933) ಇವರು ಹೇಳುವ ಮಹಾರರ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ಅಭಾಸವಿದೆಯೆ ಹೊರತು ಸತ್ಯದ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಆರ್ಯರು 'ಈ ನಾಡಿಗೆ (ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ) ಬರುವ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದವರಾರು? ಆರ್ಯೇತರರು; ಅಂದರೆ ಅನಾರ್ಯರು. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಅನಾರ್ಯರ ನಾಡು. ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರು ಅನಾರ್ಯರು. ಆದಕಾರಣ ಇದೆಲ್ಲ ಮಹಾರರ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂಬ ವಿಚಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತೂಕತಪ್ಪಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೋಷಗಳಿವೆ. ಅನಾರ್ಯರೆಂದರೆ ಬರಿ ಹೊಲೆಯರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕನ್ನಡರೂ, ತಮಿಳರೂ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೊ ತಂಡದವರೂ ಅನಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಹಾರರೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನು? ಇನ್ನೂ ಒಂದು; ಅನಾರ್ಯರಾದ ಮಹಾರರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಅವರ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವಾಗಿರಲಾರದು. ಅವುದೊಂದು ಜನಾಂಗವು ತನ್ನ ನಾಡಿಗೆ ಇಡುವ ಹೆಸರು, ಅದರ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯೊಳಗಿನದೆ ಇರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವೆ? ಪರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಆ ನಾಡಿಗರು ತಾವೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹೆಸರು ಆಗಿರಲಾರದು. 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ' ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ. ಇದು ಅನಾರ್ಯರಾದ ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರ ಭಾಷೆಯೊಳಗಿನ ಹೆಸರಲ್ಲ. 'ಆರ್ಯರು ಈ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ 'ಮಹಾರರ ರಾಷ್ಟ್ರ' ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಏಕೆ ಇಟ್ಟಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ?' ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವು ಹಾಳಾಗುವುದೆಂದು ದೃಢವಾದ ನಂಬುಗೆಯೇ ಆ ಮಹಾರ (ಹೊಲೆಯ) ರ

ಹೆಸರನ್ನೆ ಇಡಿ ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಇಡಲಿಕ್ಕೆ, ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಆರ್ಯರು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಮನಸುಮಾಡಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರಿಗಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಸತ್ಯ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರಿಗೂ ಅದು ಸಮ್ಮತವಾಗುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ರಠಿ. ಮಹಾರಠಿ

ಡಾ. ಭಂಡಾಕರರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವನ್ನು ಊಹಿಸಿದುದು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಶಬ್ದಸಮುಚ್ಚಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಜ, ಬೆಡ್ಸಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆವ 'ಮಹಾರಠಿ', 'ಮಹಾರಠಿನಿ' ಎಂಬುದು. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಈಗಿನ ಮರಾಠಾಜಾತಿಯ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ ಪದಗಳೆಂದು ಡಾ. ಭಂಡಾಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.[೧]

ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ

ಆದರೆ ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲ ಇಂದ್ರಾಜಿಯವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.[೨] ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆವ 'ಮಹಾರಠಿ' ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಮಹಾರಥಿ' ಎಂಬುದರ ಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪವೆಂದು ಅವರ ಮತ. 'ಮಹಾರಥಿ' ಎಂದರೆ ಬಂಟ, ಬಲ್ಬಂಟನೆಂಬ ಅರ್ಥವು; ಅದು ಒಂದು ಜಾತಿವಾಚಕವಾಗಿರಲಾರದು, ಎಂದು ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ವರ್ದೇ ಎಂಬವರು ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಸಹ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ಊಹೆಗೆ ಏನೂ ಬಾಧೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೩] ಚೀನದ ಪ್ರವಾಸಿಯಾದ ಯುಲನ್‌ಶಿಲಂಗನು "ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಕಡುಗಲಿ" ಗಳೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಈ ಉಪಪತ್ತಿಗೆ ತುಂಬ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಇವರು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ:[೪] ಪಂ. ಭಗವಾನ

---

೧ The Early History of the Deccan P. 19, 23.

೨ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ೧೯ನೆಯ ಪುಟದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ.

೩ ವಿವಿಧಜ್ಞಾನವಿಸ್ತಾರ ೧೯೩೦ರ ಸಂಪುಟ.

೪ The Early History of the Deccan P. 19 f.

ಲಾಲರು ಮರಾಠಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮಹಾರಥಿ ಶಬ್ದದ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ತೀರ ತಪ್ಪು [clearly wrong] ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಅಳತೆಕರರ ವಿರೋಧ

'ಮಹಾರಥಿ' ಎಂಬುದು ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಮರಾಠಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಂತೆ ಜಾತಿ-ಜನಾಂಗ ವಾಚಕವೆಂಬುದು ನಿಃಸ್ಸಂದಿಗ್ಧ. ಆದರೆ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ಹೇಳುವ ರಠಿ, ಮಹಾರಠಿ ಜನಾಂಗವು ಕೇವಲ ಈಗಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದರ ಹೊರಗೂ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಶಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಬನಾರಸದ ಹಿಂದೂ ಯುನಿವ್ಹರ್ಸಿಟಿಯ ಡಾ. ಅಳತೇಕರರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.೧ ಆದುದರಿಂದ ರಠಿ, ಮಹಾರಠಿಗಳಿಂದ ಮಹಾರಠ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತೆಂದು ತರ್ಕಿಸುವುದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ಊಹೆಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನಂತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದಸಮುಚ್ಚಯವು ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. "ಈ ಶಾಸನ

ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಕ

ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕದ ಪ್ರಾಕೃತರೂಪವು. ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರು; (ನರ್ಮದೆಯ) ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ರಟ್ಟರೆಂಬ ಕುಲದವರು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅರಸುಗೈಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಗಡದವರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರೆಂಬ ನಾಮಾಭಿಧಾನದಿಂದ ಚಲುಕ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಈ ನಾಡಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದರು.೨

ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರೂ, ಕಾರ್ಲ್ಯ, ಬೆಡ್ಸಾ, ಭಾಜ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡ ರಠಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರೂ, ರಠಿಗಳೂ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ.

ಕರೂ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ರಟ್ಟಕುಲ; ರಠಿಕರು. ರಟ್ಟರು, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ ಬಣದವರು.

---

೧ The Rashtrakutas and their times P. 21

೨ The Early History of the Deccan P. 18

'ಭೋಜರು ಮಹಾಭೋಜರಾದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ೧

ಇವರು ಮರಾಠ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮೂಲ

Ratths who gave their name to the country of Maharashtra and we found in it even in the times of Ashoka the Mourya ೨

ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ. ಶ್ರೀಯುತರುಗಳಾದ ವೈದ್ಯ ಸಿ. ವಿ. ೩ ಪಾಂಗಾರಕರ ೪ ರಾ. ಭಿ. ಜೋಶಿ ೫ ಭಾವೆ ವಿ. ಲ ೬ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೂಡ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರೊಡನೆಯೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗಡಿಬಿಡಿಯು ಕಾಣಬರುತ್ತಿದೆಯೆ ಹೊರತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ 'ರಟ್ಟರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ಮರಾಠರ ಮೂಲ ಪುರುಷರೆಂ'ದು ಸಾಧಿಸುವ ಈ ಸಂಶೋಧಕರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಭೋಸೆಲೆ, ಜಾಧವ ಮೊದಲಾದ ಮರಾಠರನ್ನು ಉಚ್ಚಕುಲೀನರೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಜಪೂತರಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಕುರುಪಾಂಚಾಲದತ್ತಣಿಂದ ಬಂದವರೆಂದು ಕೆಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಮಗಧದಿಂದ ಬಂದರೆಂದು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು!೭ 'ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಪಂಗಡವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹರಟ್ಟರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಡಾ. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ ಊಹೆ. ೮

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ!

---

೧ The Early History of the Deccan P. 18, 19

೨ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ಪು. ೧೫

೩ The History of M.H.I. vol I. p. 262

೪ ಮರಾಠಿ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪುಟ. ३೨೯

೫ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೇ ಚೀ ಘಟನಾ ಪುಟ ೬೬

೬ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾರಸ್ವತ I ಪು ೬-೭

೭ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಚಾ ಇತಿಹಾಸ, ಅಭಿನವ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ನಾಗಪುರ, ಪು ೬೯

೮ Beginnings of South Indian History, p. 72

ರಾಠಿ (ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ) ಮತ್ತು ಮರಾಠಿಗಳು ಒಂದಲ್ಲ

ಶ್ರೀ. ಬಾ. ಅ. ಭಿಡೆಯವರು 'ಮರಾಠಿಭಾಷೇಚಾ ವ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ'ವೆಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವು ಹೇಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಏಳೆಂಟು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಅದರಲ್ಲಿ 'ನೆಲ್ಸನ್ಸ ಎನ್‌ಸೈಕ್ಲೋಪಿಡಿಯಾದೊಳಗಿನ' ಒಂದು ಅವತರಣಿಕೆಯೂ ಇದೆ. "Maratha a word meaning robber or rebel" ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮೊಗಲ ಸೈನಿಕರು 'ಮರಾಠ' ಶಬ್ದದ ವಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸರಿ. ಮೊಗಲರಿಗೆ ಮರಾಠನೆಂದ ಕೂಡಲೆ ಇದೆ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರವು ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೆ ಅವರು 'ಮರಾಠ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? 'ತೇಲಂಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಅರ್ಥವಿದೆ ಗೊತ್ತೆ? ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕಾಡಿ ಬೇಡುವ ಭಿಕ್ಷುಕ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ! ಹೀಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯವರು ಮತ್ತೊಂದು ಬಣದವರಿಗೆ—ಆ ಬಣದ ಹೆಸರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಚ್ಚಿರುವುದು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ರಾಠ' ನೆಂದರೆ ಹುಂಬ, ಗಾಂಪ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂಸ್ಕಾರವಿಹೀನ [Rough, uncultured] ಮನುಷ್ಯ. 'ಕರ್ನಾಟಕಾಂತೀಲ **ರಾಠ** ವ ಧಿಪ್ಪಾಡ ಶೇತಕರೀ'೧ ಎಂದು ಶ್ರೀ ರಾಜವಾಡೆಯವರು ಬರೆದಿರುವಲ್ಲಿ 'ರಾಠ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಅದಾವ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಠ—ರಾಠನು, ಮಹಾರಾಠ—ಮರಾಠನಾದನೆಂದು ಹೇಳುವುದೆ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅದೆಷ್ಟು ಅಸಂಸ್ಕೃತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಳವಲ್ಲ!

ಮೊಗಲರು ಮರಾಠರಿಗೆ ನಿಂದಾವ್ಯಂಜಕ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಕರೆದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಜನಾಂಗದವರು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಹೀಗೆ ಅಸಂಸ್ಕೃತರು, ಗಾಂಪರು ಎಂದು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ತಿರಸ್ಕಾರಾರ್ಥಕ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

೧ ರಾಜವಾಡೆ—ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಸ್ತಾವನಾ ಸಂಗ್ರಹ, ಪುಟ ೯೧.

ಆದುದರಿಂದ ರಠ—ರಾಠರು ಮರಾಠರಿಂದ ತೀರ ಬೇರೆ ಬಣದವರಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದಕಾರಣ ರಾಠ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟವೆಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಉಚ್ಚಾರ ಸಾದೃಶ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಎಳೆದೊಯ್ದು ಮರಾಠ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಜೋಡಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಲಾರದು. ರಠ—ರಾಠವು ಮರಾಠದ ಮೂಲವಲ್ಲ. 'ಮರಾಠ'ದ ಮೂಲಶಬ್ದವು ಬೇರೊಂದಿದೆ.

ರಠಿಕರೂ—ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರೂ ನಾಡವರು

ಹಿಂದುಸ್ತಾನ, ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'Native' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೀನಾರ್ಥವು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೋದುವವರೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲರು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನನು ನೇಟಿವ್ಹ [Native]ನು; ಯುರೋಪಿಯರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಆದರ್ಶ. ಈ ಬಗೆಯ ಅಪಾರ್ಥವಿದ್ದುದರಿಂದಲೆ ಧಾರವಾಡ, ಪುಣೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಯ 'Native General Library' ಎಂದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಹೆಸರಿನ ವಾಚನಮಂದಿರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚೆ ನವೀನ ನಾಮಕರಣವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಒಕ್ಕಲಾಗಲು ಬಂದ, ಏರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹೊರಗಣರು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಮೊದಲಿಗರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಕೀಳು ಬಗೆವ ರೀತಿಯು ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ; ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಲೋಕರೂಢಿ. ರಾಠ–ರಟ್ಟ, ರಠಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕನಿಗೆ ಗಾಂಪ, ಅಸಂಸ್ಕೃತನೆಂಬುವ ಜನಾಂಗವು ರಠಿಕ—ರಟ್ಟರಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ರಾಠ (ರಟ್ಟ) ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಪಾರ್ಥವಿರುವ ಭಾಷೆಯು—ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯು ರಾಠ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕನ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಲಾರದಷ್ಟೆ? ಆದುದರಿಂದ ರಠಿಕ-ರಾಷ್ಟ್ರಿಕನು ಆರ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮರಾಠನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳದೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಯುರೋಪೀಯರು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನಕ್ಕೆ 'ನೇಟಿವ್ಹ' ಎಂದಂತೆ ಆರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಾಡಿನ ನಾಡವರಿಗೆ ರಾಷ್ಟಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ, ರಠಿಕ, ರಾಠ ರಟ್ಟನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. **'ನಾಡವರು'** ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಜನಾಂಗವೂ ಉಂಟು. ಇದು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಜನಾಂಗವಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ

ಪ್ರಬಲವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶೂರರೂ ವೀರರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗಿರುವ **'ಬಂಟ'**ರೆಂಬ ಪರ್ಯಾಯನಾಮವೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು—ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು 'Indigenous tribe' ಎಂದರೆ ಮೂಲ ಈ ನಾಡಿನವರು ಎಂದು ವಿನ್ಸೆಂಟ ಸ್ಮಿಥ್‌ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.೧ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ರಟ್ಟರು ಈ ನಾಡವರು ಎಂಬುದನ್ನೆ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ನಾಡವರ' ವರ್ಣನೆಯು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು (೧. ೩೮) ಕನ್ನಡ ಜನಾಂಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು 'ನಾಡವರು' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವ ಹಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯಸಾರೆ (೨. ೨೮) ಬಂದ ನಾಡವರ ವರ್ಣನೆಯು ಮಾತ್ರ ಆ ಜನಾಂಗದ ಗುಣಪ್ರಶಂಸೆಯಿದ್ದಂತೆಯೆ ಇದೆ. **"ಸುಭಟರ್ಕಳ್, ಕವಿಗಳ್, ಸುಪ್ರಭುಗಳ್, ಚೆಲ್ವರ್ಕಳ್, ಅಭಿಜನರ್ಕಳ್, ಗುಣಿಗಳ್, ಅಭಿಮಾನಿಗಳ್, ಅತ್ಯುಗ್ರರ್, ಗಂಭೀರಚಿತ್ತರ್, ವಿವೇಕಿಗಳ್ ನಾಡವರ್ಗಳ್"** ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಟರ–ನಾಡವರ ಅರಸುಬಾಳು ನೋಡಿ ಈಗಲೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜನಾದ ನೃಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರ (ನಾಡವರು ವರ್ಣನೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಅಲ್ಲಿರುವ 'ನಾಡವರ' ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಪೋಷಕನ ಕುಲಪ್ರಶಂಸೆಯೆ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ನಾಡವರು—ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರಿಗೂ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಮಾನ್ಯವಿದೆ! ೨ [....a tribe of the name of Rattas has from the remotest times held political supremacy in the Deccan]

'ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರು ಕುರು ಪಾಂಚಾಲದಿಂದಲೂ ಮಗಧದತ್ತಣಿಂದಲೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಬಂದುದನ್ನು' ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರಷ್ಟೆ. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುರು ಪಾಂಚಾಲ ಮಗಧಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು ಇವರು. ಅಲ್ಲಿ

೧ Early History of India, P. 430

೨ Thc Early History of the Deccan, P. 18

ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು! ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸರಿದ ಬಳಿಕ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ರಟ್ಟಪಾಡಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರೆ ರೂಢವಾಗಿದ್ದಿತು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಸಹ ಮುಂದೆ ರಟ್ಟಪಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎತ್ತಲೊ ಮಾಯ

ಆರ್ಯರೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರೂ

ವಾಯಿತು! ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸರಿದು ದಕ್ಕೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನಾಡವರೂ, ರಟ್ಟ-ರಡ್ಡಿಗಳೂ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು? ಆರ್ಯರ ಒತ್ತುವಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತ ನಡೆದುದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿಯೆ ರಠಿಕರು 'ರಾಠ'ರು Rough ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ?

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಇತಿಹಾಸ ಲೇಖಕರಾದ ಡಾ. ಅಳತೇಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ೧ ರಟ್ಟರು, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಕುಲದವರು; [Canarese stock]. ಇವರ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡ.

ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ಕನ್ನಡರು

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹ ಮರ್ಹಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದೂ ಇವರು ತಮ್ಮ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡಲಿಪಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ. ಇಂತಿವೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು_ರಾಠಿಗಳು ಮರಾಠರ ಪೂರ್ವಜರೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದು ಸಾಹಸವೆ ಸರಿ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕುಲಮೂಲಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಮಾತು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ವಂಶಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಆವುದೊಂದು ಗೋತ್ರ

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣ

ಸೂತ್ರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸುವುದು ಆರ್ಯಜನಾಂಗದ ರೀತಿ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ: ಅವರು ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಈ ನಾಡಿನವರಿಗೆ ಅರಿದು. ಆದರೆ ತಾವು ಆರ್ಯೇತರರಲ್ಲ; ಆರ್ಯರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲದವರು ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೋಹವು

---

೧ Rashtrakutas and their times, p. 18

ತಲೆದೋರಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಈ ದೇಶದ ಮೂಲ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ (ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರಲ್ಲಿ ಸಹ) ಮುಂದೆ ಈ ರೂಢಿಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತೆಂದು ಬಲ್ಲಿದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರೂ, ಊರ್ಜಿತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದವರೂ ಆದ ಆರಂಭದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಇಂತಹ ಅಂತಹ ವಂಶದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖವೆ ಇಲ್ಲ! ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ತಾವು "ಯದುವಂಶದುಗ್ಧ ಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರು," "ಸಾತ್ಯಕೀ ವರ್ಗ ಭಾಜರು," "ಯದುವಂಶ ಕುಮುದೇಂದು" ಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು "The seare clearly imaginary persons"[೧] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಡಾ. ಫ್ಲೀಟರಿಗೂ ಇದು ಬಾದರಾಯಣ ಸಂಬಂಧವೆನಿಸುತ್ತದೆ.[೨] ಪಂ. ಭಗವಾನಲಾಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೩೦ ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದು ಶ್ರೀ. ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣರು ಹೇಳುವ ಗೋಕಾಂವಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಯದುವಂಶದ' ಮಾತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಳುವದಿಲ್ಲ.[೩] ೧೦-೧೨ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸತತವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆದ ಡಾ. ಅಳತೇಕರರು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ:

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯದುವಂಶಜರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡುದು ಇತ್ತೀಚೆ

"The earliest date, now known, when the Rashtrakutas are seen claiming descent from Yadu is 871 A. D., when Sanjana plates were issued. 63 years earlier, however, the

೧ The early History of the Deccan, p. 15

೨ Indian Antiquery vol XII p. 220

೩ Karnataka Historical Journal vol. No. 2; & Epigraphica Indica April, 1932.

Rashtrakutas had not even dreampt of claiming this descent ೧

ನೃಪತುಂಗನ ಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೆ ತಾವು ಯದುವಂಶೀಯ ರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವು ಕನಸುಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೇಗೆ ತಲೆದೋರಿರಬೇಕೆಂಬುದು ವಿಚಾರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಮನೆತನದ ವಿಖ್ಯಾತ ರಾಜನಾದ ಮೂರನೆಯ ಗೋವಿಂದನನ್ನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೦೮) ಕವಿಗಳು ಯಾದವ ವಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸರಿದೊರೆ ಯೆಂದು ಹೋಲಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಮುಂದೆ ಈ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದಿಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಹೋಲಿಕೆಯೇಕೆ, 'ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯದುವಂಶೀಯರೆ' ಎಂದು ಮುಂದಿನ ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸುವ ಮೋಹವುಳ್ಳವರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾ. ಅಳತೇಕರರ ಮತ. ಆದುದರಿಂದ ಗೋತ್ರಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಆರ್ಯಜನಾಂ ಗದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಪದ್ಧತಿಯುಳ್ಳ - ರಾಷ್ಟ್ರಿಕರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಆರೇ ರಿಂದ (ಮರಾಠರಿಂದ) ಬೇರೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಬೇಕೆ?

ಭಾಷೆ, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ರಠಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ, ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಮರಾಠ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಜನಾಂಗದವರೆಂಬುದೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಯಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರ. ವೈದ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಅಗಾಧಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೆ ಆದರವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮರಾಠ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಬೇರೊಂದಿರ ಬೇಕು

ಇದನ್ನು ಮುಂಗಂಡೊ ಏನೊ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಲವು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಗುಂಪು. ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವವರೂ ಕೆಲರುಂಟು. (ಮರಾಠಿ ಭಾಷೇಚಾವ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೧೮-೧೯) ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದೇವರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋಪರಾಷ್ಟ್ರ, ಮಲ್ಲರಾಷ್ಟ್ರ, ಅಶ್ಮಕ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ನಾಡುಗಳಿದ್ದುವು; ಅವೆಲ್ಲ

ಮಹಾ + ರಾಷ್ಟ್ರ (ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಮುದಾಯ)

೧ Rashtrakutas and their times p. 16.

೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿದವು. ಆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘಕ್ಕೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಈ ವರ್ಗದವರ ಊಹೆ.

ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿವರ್ತನವಾದ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಧಾರವೆ ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ ಸಮುದ್ರಗುಪ್ತನಾಗಲಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೪೦೦). ಅಥವಾ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಳಿದ ವಾಕಾಟಕರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ (common) ಹೆಸರಿನ ಕೆಳಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂಘಟನಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅದಾವ ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದನ್ನೂ ಇತಿಹಾಸವು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಯುಗದ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ (Psychology) ಯನ್ನು ಆ ಯುಗಕ್ಕೆ ಅರಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮನಮನದಟ್ಟಾಗುವದು.

ತೋಳ್ಬಲವಿದ್ದವರು ನೆರೆಹೊರೆಯ ನಾಡುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಆಗಿನದು, ಗೆದ್ದ ನಾಡನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಾಗವೆಂದು ಬಿರುದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೆರೆದ ಯುಗವದು. ಇಂದಿಗೂ ಕ್ಷಿತಿಜವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೇಳದ. ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಿನ ನಸುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿರುವ 'ರಾಷ್ಟ್ರ-ಸಂಘದ' ಕಲ್ಪನೆಯು ಆಗ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಜಾತಿ, ವರ್ಣ, ಮತ, ಪಂಗಡಗಳ ಅಭಿಮಾನವು ಆ ಯುಗದ ಪ್ರವರ್ತಕಶಕ್ತಿ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತ್ವ (Nationalism) ಇಂದಿನ ಯುಗದ ಪ್ರೇರೇಪಕ ಶಕ್ತಿ. ಆಗಿನವರು ವರ್ಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿರಬಹುದು; ಧರ್ಮಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಿರಬಹುದು; ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆದಿರಬಹುದು—ಅದೂ ಹೊಡೆದಾಟುವ ವರೆಗೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ 'ರಾಷ್ಟ್ರ'ದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮಹಾ-ರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸುವುದೆ ಕಷ್ಟ. ಯಾರ ಆಗ್ರಹ, ಒತ್ತಾಯ, ಬಲುಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು

ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ (Common) ಹೊಸತೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಆ ಹಿಂದಿನ ಯುಗದ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ–ಏಕೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಬರದಿರುವಾಗ ದೇವರಾಷ್ಟ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂಘವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತೆಂದು ನಂಬುವುದಾದರೂ ಎಂತು?

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿ

ಅಥವಾ ಅದನ್ನೆ ಇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಂಬಬಹುದು. (೧) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಾಡು ಇತ್ತು. ಆ ನಾಡಿನ ರಾಜನು ದೇವರಾಷ್ಟ್ರಕ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರುಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ನಾಮವೊಂದೆ ಉಳಿಯಿತು. ಇಲ್ಲವೆ, (೨) ಮೊದಲು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇದ್ದ ನಾಡಿನ ಜನಾಂಗದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಕ್ಕಲಾದರು. ಅವರು ಹೊಸತಾಗಿ ನೆಲಸಿದ ನಾಡಿಗೂ ಅವರ ಮೊದಲಿನ ನಾಡಿನ ಹೆಸರೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತು."

ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಸಂಗತಿಯೆಂಬಂತೆ ಗ್ರಹಿಸಿ ಹೊರಡುವುದು ತಪ್ಪು

ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯೊಳಗಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರವೆ ಇಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಅದಾವ ವಿಷಯದ ಮೂಲವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೊ ಅದು ಸಿದ್ಧವೇ ಇದೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೊರಟಂತಾಗುವುದು. 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಏನು? ಮೂಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಆವುದು?' ಎಂಬುದೆ ಇಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ. ಅದನ್ನೇ 'ಇತ್ತು' ಎಂದು ಆರಂಭ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆ?

ಮರಾಠನೆಂದರೆ 'ಮರೇಂಗಾ ಪಣ ಹಟೇಂಗಾ ನಾ ಹಿ' ಎಂಬ ವಿನೋದಕರವಾದ ಉಪಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಶ್ರೀ ಭಿಡೆಯವರು ನಕ್ಕು ನಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವರು.

ಈ ಉಪಪತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮರಾಠಿಗರಿಗೂ ಅಸಮಾಧಾನಕರ!

ಶ್ರೀ ಭಿಡೆಯವರಿಗೆ ಸಹ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಹುರುಳುಳ್ಳುದೆಂದು ಎನಿಸಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಕೆಲವು ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. (ಮರಾಠಿ ಭಾಷಾ ವ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೧೮-೧೯),

ತೊದಳ್ನುಡಿ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಈ ವರೆಗೆ ಮುಂದೆ ಬಂದವುಗಳೆಲ್ಲ ತೊದಳ್ನುಡಿಗಳೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ತಪ್ಪಿನ ಮೂಲ ಕಾರಣ

ಮೊದಲ ಎಳೆಯು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ತೊಡಕು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ತೊಡಕು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲದ ಎಳೆದಾಟ ನಡಿಸಿದರೆ ಕಗ್ಗಂಟು ಬೀಳುವುದುಂಟು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದದ ತೊಡಕು ಬಿಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಒಗಟ ಒಡೆಯದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದರೂ ಇದೆ. ತಪ್ಪುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟುವ ಆಸೆಯೆಲ್ಲಿ! ಈ ದೇಶದ ಒಳನಾಡು, ನದಿ, ಪರ್ವತಗಳ ಇಂದಿನ ಹೆಸರುಗಳಂತೂ ಸರಿಯೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರುಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯವೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವೃಥವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ! ಈ ಬಗೆಯು ಗ್ರಹಿಕೆಯೆ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ತಪ್ಪುಗಳ ತವರು.

ಆರ್ಯರು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೆಲೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದುವೆಂದು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆರ್ಯರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ರವಿಡರು (ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳು) ಪ್ರಬಲರಾದ ಜನಾಂಗದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಭರತಖಂಡದ ಬಹುಭಾಗವನು

ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಆಸ್ಟ್ರೋ ಏಶಿಯಾಟಿಕ್ (Astro- Asiatic)ಜನಾಂಗದವರೆಂದು ಸಂಶೋಧಕರು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಆರ್ಯರ ಮೊದಲಿನ ಜನಾಂಗ

ಆಸಾಮು, ಬಂಗಾಳದಿಂದ ಯಮುನಾ ತೀರದ ವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ಕಾಶ್ಮಿರದವರೆಗೂ ಆಸ್ಟ್ರೋ-ಏಶಿಯಾಟಿಕ ಜನಾಂಗಗಳಿದ್ದ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆಂದು (Przyluski) ಮುಂತಾದ ಫ್ರೆಂಚ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಡಾ. ಚತರ್ಜಿ, ಡಾ. ಬಾಗಚಿ ಮುಂತಾದ ಈ ದೇಶಿಯರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೋಲರೂ (ಮುಂಡಾ ಜನಾಂಗ), ಸಂತಾಳರು ಬಂಗಾಳ ಬಿಹಾರದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಜನಾಂಗವು ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರು (ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳರು) ಕಾಲೂರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನದ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದ್ರವಿಡ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬ್ರೂಹಿ ಭಾಷೆಯು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿತ್ತು. ಇವರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವೆ ನಡೆಸಿದ್ದರೆಂದು ಡಾ ಸ್ಲೇಟರ, ಕೀಥ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶೋಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಮುಂದೆ ಆರ್ಯರ ಏರಾಟದ ಎದುರು ಇವರಿಗೆ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ.

ಆರ್ಯ-ಪೂರ್ವ ಜನಾಂಗಗಳು ಇಟ್ಟ ಈ ಕೆಲ ಹೆಸರುಗಳು ಈಗಲೂ ಇವೆ

ಅಂತೂ ಆರ್ಯರ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದ ಜನಾಂಗಗಳು ತಮ್ಮ ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ಹೆಸರನ್ನಿಡದೆ ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಅವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆರ್ಯರು ಬರುವ ಮೊದಲು ಈ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಜನಾಂಗಗಳು ಆಯಾ ದೇಶ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ (ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ) ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಎಣಿಸದೆ

ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಊಹೆಯೆ ಆಗಿರದೆ ಇದು ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

"prof. Levi, in a fundamental article on 'Pre-Aryan at Pre-Dravidian dans l'Inde' tried to show that some geographical names of ancient India like Kosal-Tosal, Ang-Vang, Kaling-Trikaling, Utkal-Mekal and Pulind-Kulind, ethnic names which go by pairs, can be explained by the morphologycal system of the Astro-Asiatic languages"[೧]

ಪ್ರೊ. ಸಿಲ್ವೆನ್ ಲೆವಿಯವರು ಕೋಸಲ-ತೋಸಲ, ಅಂಗ-ವಂಗ ಕಲಿಂಗ-ತ್ರಿಕಲಿಂಗ, ಉತ್ಕಲ-ಮೇಕಲ ಮತ್ತು ಪುಳಿಂದ-ಕುಳಿಂದ ಎಂಬ ಜೋಡಿ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇಶವಿಭಾಗದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಆಸ್ಟ್ರೋ-ಏಶಿಯಾಟಿಕ್ ಭಾಷೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನೆಲಸಿದ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು

ಆಸ್ಟ್ರೋ-ಏಶಿಯಾಟಿಕ್ ಜನಾಂಗವು ಪ್ರಬಲವಿದ್ದ ದೇಶವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅಸ್ಟ್ರೋ - ಏಶಿಯಾಟಿಕ್ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಸರುಗಳಿರುವಂತೆ ದ್ರಾವಿಡ (ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳು) ಜನಾಂಗವು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೆರೆದ ನಾಡುಗಳ ಹಳೆಯ ಹೆಸರುಗಳೂ ಆ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೇ? ಆ ಹಳೆಯ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳ ಜೀವನ ಕಲಹದಲ್ಲಿ ತೀರ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೂ, ಈಗಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾಳವಾ, ಕರ್ನಾಟ, ಕರ್ಹಾಡ, ಕೊಂಕಣ ಈ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು, ಕೆಲವೊಂದು ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವಾದರೂ ಅವು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಮುಖಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ, ಆ ಹಳೆಯ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯ ಕುರುಪುಳ್ಳ ಮಾಳವಾ, ಕೆಳಗೆ ಕರ್ನಾಟ, ಕರ್ಹಾಟಗಳು ಬದಿಗೆ (ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ) ಕೊಂಕಣಗಳಿವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಈ

೧. Dr. S. K. Chattarji; Pre-Aryan and Pre-Dravidian, Introduction, p. XII

ಬಗೆಯ ಹೆಸರಿನ ನಾಡುಗಳಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವೂ ಕರ್ಣಾಟಾದಿಗಳಂತೆ ಆ ಹಳೆಯ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಏಕೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ?

ಮರಾಠರಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡರ ಅಂಶವಿದೆ.

"The substratum over which the Marathi and Gujarathi have spread was Dravidian." ಎಂದು ಸ್ಟೆನ್ ಕೋನೊ (Sten Konow) ಅವರು ಹೇಳುವರು.

"The mixture of the two elements (Marathi and Dravidian) is best illustrated by the peculiarities of the (Marathi) language whose base is Dravidian, but whose structure have been entirely fashioned by Aryan influence" ಎಂದು ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಮಹಾದೇವ ಗೋವಿಂದ ರಾನಡೆಯವರು The Rise of Maratha Power ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸರ್ ರಿಸ್ಲೆ, ಮಿ. ಎಂಥೊವೆನ್ ಸಾಹೇಬರು ಮರಾಠಿಗೆ ಸಿಥಿಯೊ ದ್ರವೀಡಿಯನ್‌ರೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಇದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಮರಾಠರ ಮುಂದಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಜಾಧವರಾವ[೧] ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕೃ. ಕೋಲ್ಹಟಕರ[೨] ಪ್ರಭೃತಿಳೆಲ್ಲ ಮರಾಠರು. ಶ್ರೀ ರಾನಡೆಯವರಂತೆ, ಆರ್ಯದ್ರಾವಿಡರೆಂಬ ಮತದವರೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮರಾಠರು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು—ಎಂದರೆ ಆರ್ಯರ ವಸತಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ದ್ರವಿಡರ ಬೀಡು ಆಗಿದ್ದಿತೆನ್ನಲು ಯಾರ ವಿರೋಧವೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬುದು ಆ ನಾಡಿನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಅಲ್ಲ

ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರಾಗಲಿ, ದೇವರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋಪರಾಷ್ಟ್ರ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಾಗಲಿ ಆರ್ಯರು ಬಂದ

---

೧ ವಿವಿಧಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ತಾರ ೧೯೩೧ ಸಂಪುಟ, ಪು. ೧೨೬.

೨ ಕೋಲ್ಹಟಕರಾಂಚಾ ಲೇಖಸಂಗ್ರಹ ಪು. ೫೮೬–೭.

ಬಳಿಕ ತಲೆದೋರಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರುಗಳಾಗಿರುವುದು ಅಸಂಭವ. ಹಳೆಯ ಹೆಸರು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ದ್ರಾವಿಡ (ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳು) ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಹೆಸರು ಆವುದಿರಬಹುದು?

ದ್ರಾವಿಡ ಶಬ್ದವು ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವದು; ಇದರ ಬದಲು ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳು ಅಥವಾ 'ಕಂದಮಿಳು' ಶಬ್ದವು ಲೇಸು

ಯುರೋಪೀಯ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಅವರ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೆ ಎತ್ತಿ ಬರೆವ ನಮ್ಮವರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ದ್ರಾವಿಡಶಬ್ದವು ಬಹಳ ಸಂದಿಗ್ಧಾರ್ಥವುಳ್ಳುದಾಗಿದೆ. ತಮಿಳರೆ ದ್ರವಿಡರೆಂದು ರೂಢಾರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಆ ವರ್ಗದ ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗವಾಚಕ ವಿಶಾಲಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ದ್ರವಿಡಶಬ್ದವು ಅನರ್ಹವಾಗಿದೆ. ವಿನ್ಸೆಂಟ ಸ್ಮಿತನು ಈ ದ್ರವಿಡ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಲು ಕಾರಣನಾದ ರಿಸ್ಲೆ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಈ ದ್ರವಿಡಶಬ್ದವು "The singularly inappropriate" "one of the most misleading terms" ಎಂದು ದೂಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. (E.H.I.P. 429). ನೀಲಗಿರಿ, ಕಾವೇರಿನದಿಗಳ ಮೇಗಡೆಗಂತೂ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡರೆ ಪ್ರಬಲರಾದ ಜನಾಂಗದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ಟೆನ್ ಕೋನೊ, ರಾನಡೆ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಮೊದಲು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ 'ದ್ರವಿಡರ ವಸತಿಯಿತ್ತು' ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ದ್ರಾವಿಡ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದಿಂದ ಕನ್ನಡರೆಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ, ತಮಿಳು, ಜನಾಂಗವಾಚಕ ಅನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥವುಳ್ಳ ದ್ರವಿಡ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ 'ಕನ್ನಡ-ತಮಿಳ' 'ಕಂದಮಿಳ' ಎಂಬ ಪದವು ಹೆಚ್ಚು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ-ಸಂಬಂಧ

ಫ್ರಾನ್ಸದೇಶದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಜುಲೆಸ್ ಬ್ಲೊಚ್ (Jules Bloch)ರು 'ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ದ್ರವಿಡ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ .. ..in Dravidian Brahui is connected with Canara. Kurkh, Malto ......(Pre-Aryan and Pre Dravidian p. 37) ಎಂದೂ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ

Canara-Kurukh-Brahui group. (p 58) ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ನೀಲಗಿರಿಯಿಂದ ವಿಂಧ್ಯದ ವರೆಗೆ ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಬಲುಚಿಸ್ತಾನದ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ **ಬ್ರೂಹೀಭಾಷೆಯೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದ್ದು, ಕನ್ನಡರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು** ಎಂದು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧ

ಪಟ್ಟ ಜನಾಂಗದ ದೇಶಗಳ ನಾಡುಗಳ ಹೆಸರೂ ಕನ್ನಡವಿರಬೇಕು

ಆದುದರಿಂದ ಮಾಳವಾ, ಕರ್ಣಾಟ, ಕರ್ಹಾಟ, ಕೊಂಕಣಗಳು ಕನ್ನಡ ವರ್ಗದ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸೋಜಿಗವಿಲ್ಲ. ಪ್ರೊ. ಲೆವಿಯುವರು ಕೋಸಲ-ತೋಸಲ, ಅಂಗ-ವಂಗಗಳ ಜೋಡಿನುಡಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಅಗಿದು ನೋಡಿದರೆ, ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ನಾಡುಗಳ ಹೆಸರಿನ ಒಂದೊಂದು ಜೋಡಿಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕಣ್ಣೆದುರೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಆದರಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವೂ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ-ಕರ್ಣಾಟ

ಕನ್ನಡವು ಮೂಲಶಬ್ದ; ಅದರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣವೆ 'ಕರ್ಣಾಟ,' 'ಕರ್ಣಾಟಕ' ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಈಗ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಕರಿನಾಡು, (ಕರಿದೇಶ), ಅಥವಾ ಕರುನಾಡು (ಎತ್ತರವಾದ ದೇಶ), ಇಲ್ಲವೆ ಕಮ್ಮಿತುನಾಡು (ಸುಗಂಧಯುಕ್ತವಾದ ದೇಶ) ಎಂದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚ ಕನ್ನಡದಿಂದಲೆ ಗುಂಡರ್ಟ-ಕಾಲ್ಡವೆಲ್, ಹತ್ತಂಗಡಿ ನಾರಾಯಣರಾವ. ಅಥವಾ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಕನ್ನಡ' ಶಬ್ದವು (ಕನ್+**ನಾಡು**) ದೇಶವಾಚಕವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದು,೧ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಸಂಶೋಧಕರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಕರಿದುನಾಡು. ಕರುನಾಡು ಮತ್ತು ಕಮ್ಮಿತುನಾಡು ಎಂಬ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದುದು ಆವುದಿರಬಹುದು? ಇವರಲ್ಲಿ **ಕರುನಾಡು**

೧ History of Kannada Language, p.35

ಆರ್ಯರ ಬಾಯಲ್ಲಿ **ಕರ್ಣಾಟ**ವಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೦೦ರ ವೆಳ್ವಿಕುಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕರುನಾಡುಗನ್ ಎಂಬ ಪದವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.೧ ಮುಂದೆ ಕರುನಾಡಿಗಿಂತ ಕನ್ನಡವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕನ್ನಡ-ಕರ್ನಾಟಕವೆಂಬ ಪದಗಳೆ. ಇಂತಿದು **ಕನ್ನಡ-ಕರ್ನಾಟ(ಕ)**ದ ಜೋಡಿಯು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಹಾಟಪ್ರಾಂತವೆಲ್ಲ ಇದ್ದದು ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ. ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ 'ಕಣ್ಹವಣ್ಣಾ'೨ ಎಂದು ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ, 'ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ'೩ ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹಿರಿಹೊಳೆ (ಪೆರ್ದೊರೆ) ಮತ್ತು ಕರೆಹೊಳೆ ಎಂದು ಈಗಲೂ ಕರೆವುದುಂಟು. ಕನ್ನಡದ 'ಕರೆಹೊಳೆ' ಎಂಬುದರ ಭಾಷಾಂತರವೆ 'ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ'-ಕಣ್ಹವಣ್ಣಾ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲು ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಕಣ್ಹವಣ್ಣಾ (ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ) ಇದೆ ಮುಂದೆ ಕೃಷ್ಣವೇಣಾ ಆಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಕೃಷ್ಣಾ ತಟಾಕವೆಲ್ಲ ಕರಿನೆಲದ ಭೂಮಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳು ಬಿಳಿದು ಎಂದು ನುಡಿಯುವುದೂ ಎರಡೂ ಒಂದೆ. ಈ ಭಾಗದ ಕರೆ (ನೆಲದ) ಪಟ್ಟಿ-ಕರೆಪಟ್ಟಿಯೆ ಕರ್ಹಾಟವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಕರೆಹಟ್ಟಿ-ಕರ್ಹಾಟಗಳ ಕೂಟ.

ಕರೆಹಟ್ಟಿ-ಕರ್ಹಾಟ

ಮಾಳವಾದೇಶವು ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶವೆಂದೆನ್ನುವುದು ಪಿಷ್ಟಪೇಷಣ ನ್ಯಾಯ! ಏಕೆಂದರೆ 'ಮೇಲೆ' ಎಂದರೆ ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟ, ಕನ್ನಡನುಡಿಯಲ್ಲಿ. ನಾಸಿಕದ ಹತ್ತರಿನ ಗವಿಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರೊಳಗೆ ಇದಕ್ಕ 'ಮಲಯು' ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. [Nasilk Gaz. 631]. ಮಲೆಗಳ

ಮಲೆಯು-ಮಾಳವಾ

---

೧ ಕವಿಚರಿತೆ I ಮುನ್ನುಡಿ ಪು. ೬

೨ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ೩ನೆಯ ಕೃಷ್ಣನ ಕರ್ಹಾಟದ ಶಾಸನ (೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನ) ದ ೭೩ನೆಯ ಸಾಲು. Epigraphia Indica vol. IX.

೩ ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಚರಿತ (೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಅ. ೧೪. ಶ್ಲೋ. ೧೩.

(ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳ) ನಾಡಿಗೆ 'ಮಲೆನಾಡ' 'ಮಲ್ಲಾಡ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು. ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಲುಭೂಮಿಗೆ 'ಮಾಳ' ಎನ್ನುವರು. ಮಲೆಯದೇಶವು ಮಾಳವದೇಶವೆಂದು ನಾಮಾಭಿದಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆ? ಇಂತಿದು **'ಮಲಯ–ಮಾಳವ'.**

ತೆಂಕಣ-ಕೊಂಕಣ

ಕೊಂಕಣಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮ ಅಪರಾಂತ ಅಥವಾ ಅಪರಾಂತಕ. ಕೊಂಕಣದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಡಾ. ಚವ್ಹಾಣ, ಶ್ರೀ ಕಾಣೆ ಮೊದಲಾದವರು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆವುದೂ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಡಾ. ಕೇತಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ (ಅವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಜ್ಞಾನಕೋಶ ನೋಡಿರಿ). ಕೊಂಕಾದ ಅಂದರೆ ವಕ್ರವಕ್ರವಾಗಿರುವ, ಸಮನಾದ ಭೂಮಿಯಿಲ್ಲದ ದೇಶವೆಂದು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಿಂದಲೆ ಇದರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಡಾ. ಕೇತಕರರು ಹೇಳುವಂತೆ ಇವಾವವೂ ಅಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಪರಾಂತಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರೆ ಏನೊ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಳೆಸಿಕ್ಕುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆರ್ಯರು ಈ ನಾಡಿಗೆ ಅಪರಾಂತಕವೆಂದಿಟ್ಟ ಹೆಸರು 'ಕೃಷ್ಣಾ' ನದಿಯ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಆವುದೊಂದು ದೇಶೀಯ ಶಬ್ದದ ಭಾಷಾಂತರವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಅಪರಾಂತಕ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು? 'ಪಶ್ಚಿಮದ ಕೊನೆಯ ತುದಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವವರು ಕೆಲರು. ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಆರ್ಯರಿಗೆ ಅಪರಾಂತಕವೆಂದರೆ 'ಪಶ್ಚಿಮದ ಕೊನೆಯ ತುದಿ' ಯಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದುದರಿಂದ ಇದು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಆರ್ಯರು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ಗೋದಾವರಿ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿದ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಅರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನ ಅರ್ಥವೆಸಿರಬಹುದು ಹಾಗಾದರೆ? ಕೊಂಕಣವು ಸಪ್ತಪಾತಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢವಾಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆ. ಸಪ್ತಕೊಂಕಣದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಕೊಂಕಣವು ನಾಗರರ ಆಗರ. ನಾಗರು ಪಾತಾಲ ನಿವಾಸಿಗಳು.

'ಪಾತಾಲ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಧೋಲೋಕವೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರದವರಿಗೆ ಅಧೋಭಾಗ-ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ; ತೆಂಕಣ. ದಕ್ಷಿಣ-ತೆಂಕಣವು ಅಂತಕನ ಲೋಕ. ಆದುದರಿಂದ ತೆಂಕಣಕ್ಕೆ (ಅಪರ+ಅಂತಕ) ಅಪರಾಂತಕವೆಂಬ ಭಾಷಾಂತರವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರೂಢವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಅಂತಕನ ದಿಕ್ಕು—ದಕ್ಷಿಣದೇಶವು—'ದಕ್ಷಿಣಾಥಸ'ವು ಈ ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಗುಡ್ಡ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಪರ—ಇನ್ನೊಂದು ಅಂತಕವು ತಿಳಿದ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಾಂತಕವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮೋಲಿಯರ ವಿಲಿಯಮ್ಸ, ಆಪ್ಟೆಯವರ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆದಕಾರಣ 'ಅಪರಾಂತ'ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾದ 'ತೆಂಕಣ' (ದಕ್ಷಿಣ)ವೆಂಬುದು ಈ ನಾಡಿನ ಮೊದಲ ಹೆಸರಿರಬೇಕು. ಪ್ರೊ. ಲೆವಿಯವರು ಹೇಳುವ ತೋಸಲವೆಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಬ್ದವು ಕೋಸಲವಾದಂತೆ೧ ತೆಂಕಣವು ಕೊಂಕಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಆದುದು ತೆಂಕಣ–ಕೊಂಕಣ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೆಲಬಲದ ನಾಡುಗಳ ಹೆಸರಿನ ಕನ್ನಡ–ಕರ್ಣಾಟ. ಕರೆಹಟ್ಟಿ-ಕರ್ಹಾಟ, ಮಲೆಯು–ಮಾಳವ, ತೆಂಕಣ–ಕೊಂಕಣವೆಂಬ ಜೋಡಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತು. ಇದರಂತೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಏನಿರಬಹುದು?

ದೇಶಕ್ಕೂ ಭಾಷೆಗೂ ಏನೊ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಭೇದ್ಯ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪಾಲಿ,
ಪ್ರಾಕೃತ, ಮುಸಲ್ಮಾನಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಷೆ
ನಾಡಿನಿಂದ ನುಡಿಗೆ ಹೆಸರು ಗಳು ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿರುವವಾದರೂ
ಇಂತಹ ಅಪವಾದಗಳಿಂದ ಮೂಲ ನಿಯಮವೆ
ಇನ್ನಿಷ್ಟು ದೃಢಪಡುತ್ತಲಿದೆ. ಬಂಗಾಳದೇಶದ ಭಾಷೆ ಬಂಗಾಳಿ; ಸಿಂಧದೇಶದ ಭಾಷೆ ಸಿಂಧಿ; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದ ಭಾಷೆಯು ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ಮರಾಠಿ!

---

೧ Pre-Aryan and Pre-Dravidian, p. 72

ಈ ವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ತಪ್ಪುಗಳ ಮೂಲಕಾರಣ

'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ವಿಕೃತರೂಪವೆ ಈ ವರೆಗಿನ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಲು ಮೂಲಕಾರಣವು. 'ಮರಾಠಿ'ಯಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವು ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತೆಂದು ಕೆಲರು ಗ್ರಹಿಸಿದರು.[1] 'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಾಚೀನ ರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರೆದು ಅರೆದು ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು! ಮಹಾ+ರಠಿ, ಮಹಾ+ರಠ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅರಿದು ಕೊರೆದು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು! ಆದರೇನು ರಠ-ರಾಠ, ರಟ್ಟ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ತಾಳಮೇಳ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ! 'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವೆ ಮೊದಲು ತೀರ ಅರ್ವಾಚೀನ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ, ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಲೇಖಕರಾದ ಮಹಾನುಭಾವ ಪಂಥದವರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಇದರ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆದಿ ಕವಿಯೆನಿಸಿದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಾಗಲಿ, ಅವನಿಂದಲೂ ಮುಂಚಿನ ಮಹಾನುಭಾವ ಪಂಥದವರಾಗಲಿ ತಪ್ಪಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ 'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಲ್ಲ; ಅವರೆಲ್ಲ ಬರೆದಿರುವುದು ಮರ್ಹಾಟಿ (मऱ्हाटी) ಎಂದು! ಸುಮಾರು ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆ 'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ಪದವು ದೊರೆವುದೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅವರ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದ್ದುದು ಮರ್ಹಾಟಿ ಎಂದು ಮಾತ್ರ. ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮುಂದೆ ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕಾಲೂರಿ ನಿಂತರು. ಅವರ ಉಚ್ಚಾರ (accent) ಪದ್ಧತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಮರಾಠಿ ಆಗಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ 'ಮರಾಠಿ' ಎಂಬ ವಿಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ನಂಬಿ ಮರಾಠಿಯಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ತೀರ ತಪ್ಪು; ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದೆ ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಬ್ದವಾದ ಮರ್ಹಾಟಿಯೊಡನೆ ಸರಿಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಉಚಿತವಲ್ಲವೆ?

---

೧ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೇಚೀ ಘಟನಾ ಪು. ೬೮

ಈ ಭಾಷೆಯು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಮರ್‍ಹಾಟಿ; ಮುಂದೆ ಉಚ್ಚಾರ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಜನಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯೆಂದಾಗಿರಬೇಕು.

'ಮರ್‍ಹಾಟಿ' ಹೋಗಿ ಮರಾಠಿ ಹೇಗಾಯಿತು?

ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದೊಳಗಿನ ಈ ನಿಯಮದ ಮನವರಿಕೆಗಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಒಂದು Philology ಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.೧ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತ ಮರ್‍ಹಾಟವೆಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಮರಾಠವು ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರದ್ದಾಗಿದೆ. ರಕಾರಕ್ಕಿದ್ದ ಹಕಾರವು ಕೊನೆಯ ಟಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಅದು ಮಹಾಪ್ರಾಣವಾಯ್ತು; ಇದಿಷ್ಟೆ ಬದಲಾವಣೆ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಮರಾಠವಾಯಿತೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ! ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ, ನಡುವಿನ (ರಕಾರ) ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಆಘಾತವು [accent] ಬದಲಾಗಿ ಕೊನೆಯಕ್ಕರದ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಲೆ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಶಬ್ದದೇಹದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ನಡುವಿನ ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಆಘಾತವು ಮೊದಲಕ್ಕರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಸಹ ಶಬ್ದದೇಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುದುಂಟು. ಕವಡಿ ಹೋಗಿ ಕೌಡಿ ಆದುದು ಇದೇ ಬಗೆಯಿಂದ. 'ಮರ್‍ಹಾಟಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಹ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಾಕ್ಷರದ ಮೇಲೆಯೆ ಆಘಾತವಿರಬೇಕೆಂದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಮರ್‍ಹಾಟ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾದರೆ **"ಮರಹಟ್ಟ"** ಎಂದು ಹೇಳದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶೋಧಕರು ಇದಾವ ವಿಚಾರವು ಇನ್ನೂ ತಲೆದೋರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಗೆ **'ಮರಹಟ್ಟ'** ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆದುದು ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.೨

ಭಾಷೆಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು 'ಮರ್‍ಹಾಟಿ'ಯೆಂದ ಬಳಿಕ ಆ ಭಾಷೆಯು ತಲೆದೋರಿದ ನಾಡಿನ ಹೆಸರು 'ಮರ್‍ಹಾಟಿ'ಯೆಂದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ. ಮರ್‍ಹಾಟಿ

ನುಡಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲಿಂದ ನಾಡಿನ ಊಹೆ

ಭಾಷೆಯ ಮಾತೃಭೂಮಿಯು ಮರ್‍ಹಾಟವೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವೆ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮರ್‍ಹಾಟದ ಹೆಸರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರ್‍ಹಾ

೧ ಬೇಕಾದರೆ. Jespersen's Language, p. 169—701, 2711

೨ ಪ್ರಾಕೃತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ (ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ‌ಂಚ್ಯಾಪಾಯಿ ವಾಹಿಲೇಲಿ ಮಾಳ) ಪೃ. ೪೭–೪೮

ಮರ್‍ಹಾಟವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಇದನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಅವರಿಂದ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಿಡೆಯುವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ವರ್‍ಹಾಡ-ವಿದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೆ ಮರಾಠಿಯ ಮೂಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.' ಎಂದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.೧ ಅದು ಏನೆ ಇರಲಿ. **ವರ್‍ಹಾಟದ** ಹೆಸರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ **ಮರ್‍ಹಾಟವೆಂದೂ** ಇದ್ದಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲು ಏನೂ ಅಡ್ಡಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ **ಮರ್‍ಹಾಟ-ವರ್‍ಹಾಟವು** ಕನ್ನಡ ಕರ್ಣಾಟ, ಕರೆಹಟ್ಟಿ-ಕರ್‍ಹಾಟಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

ಈ ಬಗೆಯ ಜೋಡಿ ನುಡಿಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. 'ಧಾರವಾಡ'ವು 'ಡಾರವಾರ್,' 'ಧಾರವಾರ್' ಆಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಆವ

ಈ ಬಗೆಯ ಜೋಡಿನುಡಿಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣ

ಕಾರಣವೊ ಅದೇ ಕಾರಣವೆ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದಂತಹ ಜೋಡಿಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೂ. ಪರಭಾಷೆಯೊಳಗಿನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ನುಡಿಯ ಸೊಲ್ಲಿನಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ. ಮೊದಮೊದಲು ಪರಭಾಷೆಯೊಳಗಿನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆ ಮೂಲ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪರಿಶ್ರಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಮುಂದೆ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುವವನಿಗೆ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಚಂದ (ಛಂದ) ಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದ ಕುಂದು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಕಿವಿಯು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಲೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬಗೆಹರಿವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವನು; ಅಥವಾ ತನ್ನ ತಾನೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸರಿಯಾದುದು.

ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಮಿ. ಎಚ್. ಸಿ. ವಾಯಿಲ್ಡರು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ. ೨

---

೧ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆ ಚೀ ಘಟನಾ ಪು. ೭೪; ಮರಾಠಿ ಭಾಷಾ ವ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೨೦.

A short Htstory of English P. 59

"Words borrowed in this direct way usually have the nearest approximate pronounciation to the original which borrowers can manage, the subsiquent history of the pronounciation of these words is identical with that which the sounds which they contain undergo in native words in the language into which they have passed."

ಮರಾಠಿ ಸೊಲ್ಲು

ಈಗಿನ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಾಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ ಆಘಾತವಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಆರಂಭಾಕ್ಷರದ ಮೇಲಿನ ಆಘಾತ. ದಿವಸ, ಪುಸ್ತಕ ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯ ಸೊಲ್ಲಿನ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದರ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಮರಾಠಿ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಊಹಿಸುವ 'ಮರಹಟ್ಟ' ಶಬ್ದವು ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ ಆಘಾತವಿಲ್ಲದ ಮರಾಠಿಗಳ ಬಾಯೊಳಗೆ 'ಮರ್ಹಾಟ' 'ಮರ್ಹಾಟಿ' ಎಂದು ಆಗಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಕರೆಹಟ್ಟ–ಕರ್ಹಾಟ, ತೋಸಲ–ಕೋಸಲಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗುಟ್ಟಾದರೂ ಇದೆ.

ಪರಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡುದರಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ನಿಯಮ

ಈ ಬದಲಾವಣೆ ನಡೆದುದು ಘುಣಾಕ್ಷರನ್ಯಾಯದಿಂದ. ಘುಣಾಕ್ಷರ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅರ್ಥವಿದೆಯೆಂದರೆ ಇದೆ, ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ತೂತು ಕೆಡುಹುವುದು ಗುಂಗೀಹುಳದ ಸ್ವಭಾವ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಬಗೆಯ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಕೆಲವುಸಾರೆ ಕೆಲವು ಆಕೃತಿಗಳು, ಅಕ್ಷರಗಳು ತನ್ನ ತಾನೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುವುದುಂಟು! ಹಾಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಭಾಷೆಯಿಂದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಆಡಬೇಕಾದ ಮಾತುಗಳು ಅವನ ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಸರಿಹೋಗುವಂತೆ ಅವು ಮಾರ್ಪಡುವಾಗ ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಬದಲು

ಆದುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ; ಕರುನಾಡು-ಕನ್ನಡವೆಂದರೇನು ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದವರಿಗೆ? ಅದೆ ಶಬ್ದವು ಕರ್ಣಾಟವೆಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೆ ನೋಡಿ! ಕರ್ಣದಿಂದ ಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಲೆಯುವ ನುಡಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಪ್ರತೀತಿಯಾಯ್ತು! "ಕರ್ಣಾಟನೇನ ತೂರ್ಣಂ" ಎಂದು ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತರು ದೇಶೀಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದ ರೂಢಿ. ಕುಮಾರಿಲಭಟ್ಟನ ತಂತ್ರವಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಈ ರೂಢಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆಯುವವು. ದ್ರಾವಿಡಾದಿ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ 'ಪಾವು' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು; "ಸತ್ಯಮ್ ಪಾಪವಿವ ಅಸೌ"—ಸರಿ, ಪಾಪಮಯವಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಪಾವು, ಪಾವ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು! (ಮೀಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರ I, iii ೯) 'ಸುಲ್ತಾನ'ದ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣವಾಗಿ 'ಸುರತ್ರಾಣ' ಶಬ್ದವಾಯಿತೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಅಂಡರಸನ್' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು 'ಇಂದ್ರಸೇನ'ವೆಂದು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡುದು ಪೇಶ್ವೆ ದರಬಾರಿನ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 'ಪ್ರಾಮಿಸರಿ' ನೋಟು 'ಪರಮೇಶ್ವರಿ' ನೋಟು ಆದುದು ಹಳ್ಳಿಗರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಪರಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದ ಶಬ್ದಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆಡತಕ್ಕವನ ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವುಸಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರ್ಥವು ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಾರ್ಪಡುವುದುಂಟು.

ಈ ತೆರನಾಗಿಯೆ ಮರ್ಹಾಟವು ವರ್ಹಾಟವಾಗಿರಬೇಕು. ಮರ್ಹಾಟವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತರಿಗೆ ಅರ್ಥಶೂನ್ಯ! ವರ (ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ) ಹಾಟ (ಪ್ರದೇಶ) ವೆಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾದ ಅರ್ಥ!

ವರ್ಹಾಟ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿರುವ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಆ ಶಬ್ದದ ಸಮಾ ವರ್ಹಾಟದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಧಾನಕರವಾದ ನಿರ್ಣಯವು ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಮಾತು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೃ. ಪಾ.

ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ವರ್ಧಾ+ತಟ ಅಥವಾ ವಧಾ+ಆಹಾರವೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಿಂದ ಇದರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.೧ ಆದರೆ ಡಾ. ಕೇತಕರರು "ವರ್ಹಾಡ ಯಾ ನಾವಾಚಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ನಿಶ್ಚಿತ ನಾಹಿ" ಎಂದು ಮ. ಜ್ಞಾನಕೋಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ರಾಜವಾಡೆ, ಡಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮೊದಲಾದವರು 'ವರ್ಧಾ' ನದಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಈ ನಾಡಿಗೆ ವರ್ಹಾಟವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವರು. ನದಿಯಿಂದ ನಾಡಿಗೆ ಹೆಸರು ಬಂದ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಂಟು; ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವು ಆ ನಾಡಿನ ಮಹಾನದಿಗಳಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಸಿಂಧುನದಿಯಿಂದ ಸಿಂಧ, ಗೋದಾವರಿನದಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿ ಜಿಲ್ಹೆಗಳು ಆದುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಯ ನದಿಗಳು ಆ ನಾಡಿನ ಜೀವಾಳದಂತಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಸರಿ. ಆದರೆ 'ವರ್ಧಾ' ಇದು ವರ್ಹಾಟದ ಮುಖ್ಯ ನದಿಯಲ್ಲ. ಮ. ಜ್ಞಾನಕೋಶದಲ್ಲಿ ವರ್ಹಾಡದ ಭೌಗೋಲಿಕ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ "ತಾಪಿ, ಪೂರ್ಣಾ, ಮೈನಗಂಗಾ, ಇವು ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯನದಿಗಳು" ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವರ್ಧಾ ದಂತಹ ಒಂದು ಕೀಳು ಹೊಳೆಯಿಂದ ಆ ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ವರ್ಹಾಟವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮರ್ಹಾಟವೆಂಬ ಮುಂಚಿನ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ವರ್ಹಾಟವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೆ? ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕಾರವು ವಕಾರವಾಗುವ ರೂಢಿಯುಂಟೆಂದು ಆಮಾವಾಸ್ಯಾ-ಅವಸ, ಆಮಲಕ-ಆವಳಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾಹರಣಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಮಕಾರವು ವಕಾರವಾಗಿ ಮರ್ಹಾಟವು ವರ್ಹಾಟವಾಗಿರುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಮರಹಟ್ಟ-ಮರ್ಹಾಟವೆಂಬ ನುಡಿಗೆ ಅರ್ಥವೇನಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಉಂಟು. ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಶಬ್ದವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭವವೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಮರಹಟ್ಟ ಶಬ್ದದೊಳಗಿನ

ಮರ್ಹಾಟದ ಅರ್ಥ

ಕೊನೆಯ ಹಟ್ಟ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದೇಶ, ಪ್ರದೇಶವೆಂದಿರುವ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಹಟ್ಟ, ಹಟ್ಟಿ ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ

೧ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಾ ಉದ್ಗಮ ವ ವಿಕಾಸ, ಪು. ೧೫೭-೮

ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿ [isolated word] ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಧಾತ್ವರ್ಥವು ನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲ. ಇದು ಕನ್ನಡದ ಪಡುಧಾತುವಿನ ಒಂದು ರೂಪವಿರಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪಾಡು, ಪಾಟ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ "ಅವರ ಪಾಡು (ಪಾಟ) ಅವರಿಗೆ" ಎಂಬೀ ಬಗೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ಬಾಳು' 'ಬದುಕು' 'ಇರುವು' ಎಂಬರ್ಥವು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾಟವೆ ಹಾಟವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಬಾಳು ಬದುಕು ಮಾಡಿಕೊಂಡು-ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಳ-ಪ್ರದೇಶವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ರಟ್ಟಪಾಡಿ. ಗಂಗವಾಡಿ (ಪಾಡಿ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ರಟ್ಟರು, ಗಂಗರು ಬಾಳಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾಡು ಎಂಬ ಅರ್ಥವು, ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪಾಡು ಶಬ್ದವೆ ಬಾಡು, ಬಾಳು ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಳ ಎಂಬ ಕೊನೆ ಅಥವಾ ಮೊದಲುಳ್ಳ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮಗಳು ಈಗಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಟ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರದೇಶವೆಂಬರ್ಥವಾದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನುಳಿದುದು 'ಮರ' ಶಬ್ದ. ಮರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಗಿಡ್ಡವಾಗಿದ್ದುದು ಗಿಡವು; ದೊಡ್ಡದಾದುದು ಮರ. 'ಮರ ಮಳೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಭಾಷೆಯೊಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮಳೆಯೆಂಬರ್ಥವೆ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ **ಮರಾಹಟ** ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ **ದೊಡ್ಡದೇಶ**ವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವುದೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಈ ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಹೆಸರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಷ್ಟು ಆ ಭಾಷೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಎಂಬ ಸಂಶಯವೊಂದು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಬಹುದು. ಈ ಪ್ರದೇಶವಿಷ್ಟೆ ಏಕೆ? ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನದವರೆಗೂ ಕನ್ನಡವರ್ಗದ [Canara — Kurukh—Brahui] ಭಾಷೆಗಳು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದುವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮನವರಿಕೆಯಾಗದಿದ್ದವರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

ಈ ನಾಡಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ?

ತನ್ನ ನುಡಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ-ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೆಂಬುದು ತನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ತಟ್ಟನೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಪರಭಾಷೆಯವರಿಗೆ. ಗಡಕರಿಯು

ತನ್ನ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ 'ರುಂಡು, ಗುಂಡು, ಕುಂಡು' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

ಮರ್‍ಹಾಟಿ ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡ ಕನ್ನಡ

'ಡಕಾರ ಬಹುಲಾ ಕೌಂತಲೀ' ಎಂದು ಪ್ರಾಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರು ಹೇಳಿದ ಡಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುವ ಉಕಾರ ವೈಪುಲ್ಯವನ್ನೂ ಗಡಕರಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮರ್‍ಹಾಟಿಭಾಷೆಯ ಆದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದಕೊನೆಗೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಉಕಾರವು ಕನ್ನಡಭಾಷಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದು ಬೇರುಹಿಡಿದು ಬೆಳೆದುದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ **'ಉದು'** ಮೈಸೂರ ಕಡೆಗೆ ಈಗಲೂ ಉಳಿದಿದ್ದು ಮರ್‍ಹಾಟಿಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಣೆಯಾಗಿದೆ! ಮರ್‍ಹಾಟಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಮುಂದೆ ನೂರಿನ್ನೂರು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ಪರಕೀಯ ರೂಢಿಯು ಮೈಗೂಡದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು.

ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕುರುಹನ್ನು ತೋರಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾವಿನೋದಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳವರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಮರಾಠಿಯೊಳಗೆ ಹಲವು ಕನ್ನಡ ಧಾತು'ಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಕೌತೂಹಲಿಗಳಾಗಿ ಬರೆದಂತೆ ನೆನಪಿದೆ. ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯವರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಿರುವ ಪರಭಾಷೆಯೊಳಗಿಂದ ತಮಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ವಸ್ತು-ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಹಲಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು—ಎಂದರೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪರಕೀಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಆದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಪರಕೀಯ ಮೂಲರೂಪಗಳನ್ನೆ ಬಳಸಿದುದನ್ನು ಯಾವ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲು ಸಿಕ್ಕದು. ಆದರೆ ಮರ್‍ಹಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಉದಾಹರಣಗಳು

ಬೇಕಾದಷ್ಟು! ಬೇಕಾದಷ್ಟಿರುವ ಈ ಉದಾಹರಣಗಳು ಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯವಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಕನ್ನಡದವು; ಕನ್ನಡ ಧಾತುಗಳು ಮಾತ್ರ, 'ವರ್ಕ [work] ನಡೆದಿದೆ'; ಡ್ರ್ರಾಯಿವ್ಹ [drive] ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ'; ಸುಖಪಟ್ಟನು. ಈ ಬಗೆಯಿಂದ ಪರಕೀಯ ಶಬ್ದಗಳೊಡನೆ ಸ್ವಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೂ ಮರ್ರಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ ಇದೆ. ओप देणें (ಒಪ್ಪಹಾಕು), गुद्दा देणें (ಗುದ್ದು), कीस काढणे (ಕೀಸು-ಸಣ್ಣಗೆ ಮಾಡು' ಶ. ಮ. ದರ್ಪಣ), थंड होणे (ತಣಿ), चवपाहणे (ಸವಿ), बिकट करणे (ಬಿಗಿಕಟ್ಟು) ಇವೆ ಮೊದಲಾದುವು ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಇದರಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕನ್ನಡ ಧಾತುಗಳನ್ನೆ ಇದ್ದಕಿದ್ದಹಾಗೆಯೆ ಎತ್ತಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಗಳ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಇದು ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ (೧೨೬೦) ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ ಧಾತುಗಳೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕು. ಕೊರೆ—कोरणें ಕೀಸು—खिसणें ಮಾಲೆ—माजणें ಹೀರ್—हेरणें ತುಂಬು—तुंबणे ಒಪ್ಪು — ओपणें ಈನ್—वीणें ಹರಡು—हरडणें ಮದುಡು—दुमडणें ಬಡಿ—बडवणें ಕುಟ್ಟು—कुटणे ಪಿಂಜು—पिंजणें ಹುಡುಕು—हुडकणें. ಮರ್ರಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ idiometic ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪು ಬರುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದರೆ ಕನ್ನಡದ ಈ ಧಾತುಗಳೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬೇಕಾಗುವುವು. 'ಪಾಣಿ **ತುಂಬಲೀ**' ತಿ ಗೋಷ್ಟ ಫಾರ **ನಡಲೀ**' ಈ ಬಗೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಮರ್ರಾಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವವು. 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದಕೋಶ'ದ ಖಕಾರದ ವರೆಗಿನ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಸಂಪುಟಗಳು ಈಗ ಹೊರ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸರಿಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಎರಡೇ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಾಕು, **ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮರ್ರಾಟಿಯು ಬೆಳೆದುದು ಕನ್ನಡದಿಂದ,** ಎಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಮರ್ರಾಟಿಯು ಮೈಯ್ದೊಂಡು ಸುಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ

ಧಾತುಗಳನ್ನು ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮರ್ಹಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವುದರಿಂದ, ಅದು ರೂಪ-ಆಕಾರ ಹೊಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡದೊಡನೆ ಅದರ ಬಳಕೆಯಿದ್ದಿತೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅದಾವ ಬಾಧಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಕನ್ನಡತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗುವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಕುಮಗುವೆಂದು ನಿಃಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. मुलगा- ಹುಡುಗನ ಮೇಲೆಯೆ ಗಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮುದ್ರೆಯಿದೆ. ಮಗುವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಲವಿನಿಂದ ತಾಯಿ ಹೇಳುವುದು ಓ–ವಿ ಹಾಡು. ಆ ಮಗು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಣಿಕಟ್ಟು-मनगटी; ತೊಡವು–तोडर; ಮರಾಠಿ ತರುಣನು ದೊಡ್ಡವನಾದ ಬಳಿಕ ಗಡಗನೀರು–गडगनेर ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ದಂಡೆ ಬಾಸಿಂಗ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕನ್ನಡದ बासिंगबळ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ **मुदल** ('ಮೊದಲು'–ಬಂಡವಾಳ) ಬೇಕು; ಅದು ಕನ್ನಡವೆ! ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟುವಾಗಿನಿಂದ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಗುವ ವರೆಗೂ ನೆರವನ್ನಿತ್ತ ಕನ್ನಡವು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರ್ಹಾಟಿಯ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೂಲಸ್ಥಾನದ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ–ಜನರಾಡುವ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇರಲೆಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೇರೆಗತಿಯಿಲ್ಲ. 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ'ಗಳ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ರಾಜಶೇಖರನು ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯನ್ನು–ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಗಮಕಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕೇಳಿದವನಂತೆ 'ಸಗರ್ವಂ **ಸರ್ವಕರ್ಣಾಟಾಃ** ಟಂಕಾರೋತ್ತರ ಪಾಠಿನಃ ಎಂದು ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮರ್ಹಾಟದ ಕಡೆಯ ರಾಜಶೇಖರನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳದೆಯೆ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿರಬಹುದೆ? ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ಮರ್ಹಾಟಿಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮರ್ಹಾಟಿ ಬೆಳೆದುದು ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಮೊಲೆವಾಲಿನಿಂದ

'ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದುದು ವರ್ಹಾಟದಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಗಳ ಬಳಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದಾದರೂ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಅನಾಥವಾದ

ಕೂಸು. ಬಳಗವು ಕೈಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ ಇದು ಕನ್ನಡದಿಂದಲೆ ಪರಿಪೋಷಿತವಾಯಿತೆಂಬುದು ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೆ

ವರ್ಹಾಟವೆ ಮರ್ಹಾಟ

ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಕನ್ನಡವಿದ್ದಿತೆಂದ ಬಳಿಕ ಮರ್ಹಾಟಿಯ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ವರ್ಹಾಟದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಕೆಯೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಕನ್ನಡವು ನೆಲಸಿದ್ದ ಆ ನಾಡಿಗೆ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗುವ **ಮರಹಟ್ಟ** ಅಥವಾ **ಮರ್ಹಾಟ** ಎಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶದಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ ಹೆಸರು ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಮರ್ಹಾಟಿ ಭಾಷೆಯ ಹುಟ್ಟುನಾಡಿಗೆ (ಎಂದರೆ ವರ್ಹಾಟಕ್ಕೆ) ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರ್ಹಾಟವೆಂಬ ನಾಮಾಭಿಧಾನವಿರುವ ಸಂಭವವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲವೆ?

ಮರ್ಹಾಟವು ವರ್ಹಾಟವಾದುದನ್ನೂ ವರ್ಹಾಟದ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಹೆಸರು ಮರ್ಹಾಟವೆಂದಿರುವುದೇ ಹೇಗೆ ಶಕ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಈಗ ವರ್ಹಾಟ (ಮರ್ಹಾಟ) ವು

ವರ್ಹಾಟವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಷ್ಟು ಉಳಿಯಿತು. ಇದು ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಭಿನ್ನಭಾಷೆಯ ಎರಡು ಜನಾಂಗಗಳು ಬೆರೆತು ಬಳಕೆಗೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ, ಆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆದ

ಜೋಡಿನುಡಿಗಳ

ಸಂಮಿಶ್ರಣದ ಪಡಿನೆಳಲು ಕಾಣದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ

'ಕಾಗದ-ಪತ್ರ' ಎಂಬುದು ಪಾರ್ಶಿ ಜನಗಳ ಕೂಡ ಆದ ನಮ್ಮ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ 'ಶೇಳಾಡು', 'ಇಡಲಿಂಬು' ಎಂಬಿವು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಜನಾಂಗಗಳ ಬೆರಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿವೆ.

....Many of these [loan-words] will remain as permanent elements, used sometimes, instead of native words which they

have ousted, sometimes by the side of these, to express an identical object or idea, with a slight differentiation of meaning.○

ಎಂದು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಉದಾಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಧಾರವಾಡ-ಧಾರವಾರ್, ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ-ಕರ್ಣಾಟದಂತೆ ಪರಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಂದು ಜನಾಂಗದವರು ಸ್ವಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುವಂತೆಯೂ ಅಥವಾ ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಏನೊಂದು ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆಯುವಂತೆಯೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಂತೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರ ಹೊರತಾಗಿ ಪರಕೀಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ತತ್‌ಸಮಾನ ಅರ್ಥದ (ಭಾಷಾಂತರದ) ತಮ್ಮ ಶಬ್ದವನ್ನೊಂದು ಅದರ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇರಿಸಿ ಜೋಡಿನುಡಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಕಾಗದ-ಪತ್ರ, ಛಪ್ಪನ್ನೈವತ್ತಾರು, ಕೂಡಲ-ಸಂಗಮ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ.

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮರ್ಹಾಟವು ವರ್ಹಾಟವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಮರ್ಮಜ್ಞರಿಗೆ ವರ್ಹಾಟ (ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದೇಶ) ವೆಂಬುದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಾಮಿಸರಿ ನೋಟು (Promisery note) ಪರಮೇಸೂರಿ ನೋಟು ಅಥವಾ ವ್ಹೋಟು (Vote) ಓಟ ಆಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಅರ್ಥಪ್ರತೀತಿಯಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು.

ರಸಿಕನಿಗೆ ವಿಕೃತ ರೂಪಗಳಿಂದ ಆನಂದವಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಮೂಲಾರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಅದರಿಂದ ಏನೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ಸ್ಫುರಿಸುವಂತೆ ಆಶ್ವಾಸನ ಪತ್ರ, ಮತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಏನೊಂದು ಪ್ರತಿಶಬ್ದವನ್ನೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಲಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅದರ ವಿಕೃತರೂಪವೊಂದು, ಭಾಷಾಂತರದ ಶಬ್ದವಿನ್ನೊಂದು ಹೀಗೆ ಎರಡೆರಡು ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದುಂಟು. ಮೂಲಾರ್ಥದಿಂದ

○ A Short History of English, p. 59

ದೂರವಿರುವ ಪ್ರತಿಶಬ್ದವು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟ. ರಸಿಕರೂ ಮರ್ಮಜ್ಞರೂ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತರು ಮರ್ಹಾಟದ, ದೊಡ್ಡದೇಶವೆಂಬ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರೆ ಹೊರ್ತು ಮರ್ಹಾಟಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ವರಾಹಮಿಹಿರ, ರವಿಕೀರ್ತಿ, ದಂಡಿ, ರಾಜಶೇಖರಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವನ್ನೆ.

ಕೆಲರು ಕೇಳಬಹುದು. 'ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ; ಆದರೆ ದೇಶನಾಮಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಂತೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿಕೊಂಡ ಬೇರೆ ಉದಾಹರಣಗಳುಂಟೆ?' ಉಂಟು. ಈ ಮೊದಲು ತೆಂಕಣ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ದೇಶನಾಮಗಳು ಭಾಷಾಂತರಿತವಾದ ಬೇರೆ ಉದಾಹರಣಗಳು

ಕೊಂಕಣಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆವಾಗ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ **ಅಪರಾಂತವು ತೆಂಕಣ** ಶಬ್ದದ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿರಬೇಕು; 'ಇದು ಬರಿ ಊಹೆ' ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಾಮೂಲನಾರ್ ಎಂಬ ಕವಿಯು **'ಎರುಮೈನಾಡು'**[೧] ಎಂದು ಹೇಳುವ ದೇಶಕ್ಕೆ **'ಮಹಿಷ ಮಂಡಲ'**ವೆಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಸರು ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ? ದೇಶನಾಮಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬಲವಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು?

ಸಂಗೀತ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾತು ನಡೆದಾಗ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೆಟ್ಟಗೆರೆ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು ವರಾಳಿ ಎಂಬುದೊಂದು ರಾಗವಿದ್ದು ಅದು ವರ್ಹಾಡದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸಂಗೀತ

ವರಾಡಿ(ಳಿ) ರಾಗವಿದೆ; ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಗವಿಲ್ಲ?

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಾಡುಗಳ ಹೆಸರಿನ ಒಂದೊಂದು ರಾಗಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ, ಗುರ್ಜರ, ಕಲಿಂಗ, ಗೌಡ, ಕಾಂಭೋಜಗಳಂತೆ ವರಾಡದ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ರಾಗವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಅದೆ 'ವರಾಳಿ' ರಾಗವೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ವಿಶೇಷಶ್ರಮ

---

೧ ಕವಿಚರಿತ II ಮುನ್ನುಡಿ ಪು. ೫

ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಗೌಡ ದೇಶದ ರಾಗಕ್ಕೆ (ಡಕಾರವು ಳಕಾರವಾಗಿ) ಗೌಳವೆಂಬ ಹೆಸರಿರುವಂತೆ ವರಾಡದ ರಾಗವು ವರಾಳಿ ಎಂದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳ ಒಂದೊಂದು ರಾಗವಿದ್ದು 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ದ ಹೆಸರಿನ ರಾಗವೇ ಏಕೆ ಇರಬಾರದು? ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಂತಾಭಿಮಾನದ ಗಾಳಿತುಂಬಿದೆಯೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಕರ್ಣಾಟ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಗವು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ರಸಿಕರಲ್ಲಿ ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವೆ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ಯ–ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಯಾವ ನಾಡು ಆದರೇನು! ಗುಲಾಬಿ ಹೂವು ಪರ್ಶಿಯನರದಂತೆ. ಆದರೆ ಕಡುಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಮಡಿವಂತ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಪೂಜೆಗೆ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೊ ಹೇಗೊ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತಗಾರನು ಆಕಾಶ ತತ್ವದ ಆರಾಧಕನು. ದಿಕ್ಕಾಲಗಳ ಬಂಧನವಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ, ನಾದಬ್ರಹ್ಮವು ಅವನ ಅಧಿದೈವತ. ಆವ ನಾಡಿನ ರಾಗವೇನು? ಅದು ಸೊಗಸಾಗಿದ್ದರಾಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಗವು ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಅದು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುದೆ ಭ್ರಮೆ.

ಮೊದಲು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ವರ್ಹಾಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಹಾಡವೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರತ್ನಕೋಶದಲ್ಲಿ 'Maharashtra Vaidarbha, Tapitata-desh and the Narmada-tata desh [i.e, the countries on either side of those rivers] ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ತಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಪು. ೬). ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಜನಾಂಗದವರು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ನೆಲಸಿದುದು ವರ್ಹಾಡದಲ್ಲಿಯೆ. ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ಥಾನನಿರ್ಣಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರಾದರೂ ಇವರ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ವಸತಿಯು ವಿದರ್ಭ ಅಥವಾ ವರ್ಹಾಡದಲ್ಲಿಯೆ

ವರ್ಹಾಟವೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.[೧] (They first settled in Vidarbha or Berar) ವರ್ಹಾಟವೆ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಡಾ. ಕೇತಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.[೨] ಮರ್ಹಾಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದ ವರ್ಹಾಟದಿಂದ ಹೊರಟು, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಒಕ್ಕಲಾಗುವ ಮೊದಲು, ಆಗಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದರೆ ವರ್ಹಾಟವೆಂಬುದು ಮೇಲೆಯೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ವರ್ಹಾಟದಿಂದ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ವೆಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನು? ವರ್ಹಾಟವೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ.[೩] ಆದುದರಿಂದ ವರಾಡಿ (ಳಿ) ರಾಗವೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರಾಗ! ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದರ್ಭ (ವರ್ಹಾಟ) ಶಬ್ದದ ಹೊರತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೂ ಇದೆ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರು ಊಹಿಸಿರುವಂತೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ವರ್ಹಾಟದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಾದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು

'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ವೆಂಬ ಅಂಕಿತ ನಾಮವು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಯ್ತು!

ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆಯೂ ಸಾಗಿದರು. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾವು ಕಾಲಿಡುತ್ತ ನಡೆದ ನಾಡಿಗೂ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೆ ಒತ್ತಿದರು. ಇದರಿಂದ ವರ್ಹಾಟವಂತೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯ್ತು; ಅಲ್ಲದೆ ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮರಥಿ (ಪಂಢಪುರ), ಕೃಷ್ಣಾ, ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ವರೆಗೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಚಾಚಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[೪] 'ಎರುಮೈಯೂರು' (ಎಮ್ಮೆಯೂರು)

---

೧ The Early History of the Deccan, p.7, 15

೨ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೬೯.

೩ ರಾಜಶೇಖರನ ಬಾಲರಾಮಾಯಣ, ಮುರಾರಿ ಕವಿಯ ಅನರ್ಘರಾಘವ ನೋಡಿ.

೪ ".......Maharashtra or the Deccan, the limits of which were the Narmada in the North and Tungabhadra in the South" —Dr Bhandarkar, Epigraphia Indica vol, V, p. 188, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪಾಂಗಾರಕರ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ವಾಙ್ಮಯಾಚಾ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೩೦೭

ಮೈಸೂರು ಆದುದು ಮರಾಠಿಗಳಿಂದಲೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಮೈಸ ಎಂದು ಎಮ್ಮೆಗೆ ಹೆಸರು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳುವವರೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಜನ್ನ ಮಹಾಕವಿಯು (೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರ ವೈದ್ಯರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿ ನರ್ಮದೆಯಿಂದ ಕಾವೇರಿಯ ವರೆಗಿನ ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಧ್ವನಿತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ![1] ಈಗಿನ 'ಬೃಹನ್ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ; ಚಳವಳಿಯ ನೇತಾರರು 'ತಂಜಾವೂರ ವರೆಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯ ತಮ್ಮ ವೆಂಕೋಜಿಯು ಆಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಮಾತನಾಡುವ ಜನಗಳು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಬೇರೆ ಅಹುವು

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕೂಡಲೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥವು ಬರುವುದುಂಟು; ಅಥವಾ ಅವು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಪತ್ರ ಒಂದೆ ಆದರೂ ಕಾಗದವೆ ಬೇರೆ, ಪತ್ರವೆ ಬೇರೆ, ಗೆಳೆಯ ಶಬ್ದವೆ ಗೆಣೆಯ ಆಗಿದೆ ಆದರೆ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಗೆಣೆಯನೆಂದರೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಔತಣ! ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲೆಂದು ಪಂಡಿತರುಗಳೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪುವರು. ಆದರೆ 'ಕನ್ನಡ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ (ಕನ್) **ನಾಡು** ಎಂಬ ಮೂಲಾರ್ಥವು ಜನರಿಗೆ ನೆನಪು ಸಹ ಇಲ್ಲ! ಈಗ ಕನ್ನಡವೆಂದರೆ ಭಾಷೆ! ಕರ್ನಾಟವೆಂದರೆ ದೇಶ! ನೃಪತುಂಗನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ 'ಕನ್ನಡ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.[2] ಆದರೆ ಇಂದು ದೇಶವಾಚಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡನಾಡು ಎಂದು ದ್ವಿರುಕ್ತಿದೋಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಅಪರಾಂತ-ಕೊಂಕಣಗಳ ಹಾಡು ಹೀಗೆ. ಇವು ಸಮಾನಾರ್ಥಕವೆಂದು ಬೇಕಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೋಶದೊಳಗೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೂ ಮಹಾಭಾರತದೊಳಗೆ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವದ ೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ

---

೧ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ. ಪು. ೩೧: ಅನಂತನಾಥ ಪುರಾಣ ೧೪. ೪೭ ರ ವಚನ

೨ ದೇಶವಾಚಕ ೧. ೩೬; ೩೭: ಭಾಷಾವಾಚಕ ೧. ೩೨, ೪೨, ೪೬, ಮುಂತಾದುವು.

ಇವೆರಡನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಮೊದಲೆ ತೆಂಕಣ-ಕೊಂಕಣ ಗಳ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆವಾಗ ಸೂಚಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಬೃಹತ್ ಸಂಹಿತೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಬೆಂಬಲವನ್ನೀಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣವು ತೆಂಕಣ ದೇಶಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅಪರಾಂತವು ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ! ಅಪರಾಂತ-ಕೊಂಕಣಗಳು ಒಂದೆ ಇದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ! ಈ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳ ತೊಡಕು, ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಬೆಳಕನ್ನೀಯುವಂತಿದೆ! ಅದಂತಿರಲಿ. ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ವರ್‍ಹಾಟ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಒಂದೆ ಇದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಅವು (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು, ವರ್‍ಹಾಟದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಬ್ಬುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ) ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಮೇಲಣ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿದೆ. ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ವರ್‍ಹಾಟ (ವಿದರ್ಭ) ಎಂಬ ಹಳೆಯ ಹೆಸರೆ ಉಳಿದು ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ವರ್‍ಹಾಟ (ಮರ್‍ಹಾಟ)ದ ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದವು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಸಹಜ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ.

'ತಂಜಾವರದ ವರೆಗೆ ಅಥವಾ ರಾಮೇಶ್ವರದ ವರೆಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ' ವೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಹೇಳಲಿ. ಆದರೆ ಅದರ ಗುಟ್ಟು ಈಗ ಗೊತ್ತಾದಂತಾಯಿತು. ಇಂದಿನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಗಿಯುತ್ತ ಹೋದರೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ' ಮೂಲವು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈಲಿಗೆ ಬರುವುದು. ಈಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದಕ್ಷಿಣ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಾಂಗಲಿ ಮಿರಜೆ; ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ; ಮುಗಿಯಿತು. ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನೆಂಬ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಹಾಪುರುಷನ ಕಾಲವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೨೯೦. ಇವನು ತನ್ನ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ "ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಠ್ಠಲು ಕರ್ನಾಟಕೂ ೧" ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಪಂಢರಿನಾಥನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯ ವರೆಗೂ ಕನ್ನಡವಿದ್ದಿ

ತೊಡಕು ಬಿಟ್ಟಿತು

೧ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ದರ್ಶನ ಭಾಗ II ಪು.೩೭೯.

ತೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೦ ರಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ (ಸೊಲ್ಲಾಪುರ) ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ[೧] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦ ರಲ್ಲಿ ಆದ ಪಂಡರಿಗೆಯ (ಪಂಢರಿಪುರದ) ಚೌಂಡರಸನೂ[೨] ಆ ನಾಡಿನಲ್ಲಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಮಹಾಪುರುಷರು, ಕವಿಗಳು; ಅಷ್ಟೆ ಏಕೆ ೧೬-೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ಪುಣೆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ (ಪುರಂದಗಡ) ಸಹ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಅಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಪುರಂದರ ದಾಸರೂ[೩] ಲಾವಣಿಕಾರ ರಾಮಜೋಶಿಗಳೂ ಸಾಕ್ಷಿ.[೪] ಅಲ್ಲದೆ ಸಾತಾರಾ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾತಾಡುವ ಜನರಿರುವ ತಾಲೂಕುಗಳು ಈಗ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ಇವೆ. ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹೋದರೆ ಕನ್ನಡವು ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೂ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೧೫-೭೭ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ನೃಪತುಂಗನ ಅಮೋಘವಾಣಿಯು "ಕಾವೇರಿಯಿಂದ **ಗೋದಾವರಿವರಂ** ಇರ್ದ ನಾಡು ಅದು ಕನ್ನಡ"ವೆಂದು ಸಾರುತ್ತಲಿದೆ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ. ಇವನು ('ರಠ' 'ರಾಠ' 'ರಟ್ಟ' 'ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ') ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟನು,- ವೈದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, ಮರಾಠನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವರು ನೃಪತುಂಗನ ಈ ಮಾತನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಏನೂ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಿಲ್ಲದ 'ಅತಿಶಯ ಧವಲ'ವಾದ 'ಅಮೋಘ'ವಾದ ನೃಪತುಂಗನ ಈ ಮಾತು ಹಲವರಿಗೆ ಒಣ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ನುಡಿಯೆನಿಸಬಹುದು. ಆಗಲಿ, ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನಾದರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ನೃಪತುಂಗನ ಅಮೋಘವಾಣಿಗೆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಆಧಾರ

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಿಗಿಂತಲು ಮುಂಚೆ ಕೆಲವು ವರುಷ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾನುಭಾವ'ವೆಂಬ ಪಂಥವು ತಲೆದೋರಿ, ಮರ್ಹಾಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಮರ್ಹಾಟಿ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಉಜ್ವಲಅಭಿಮಾನವು ಮಹಾನುಭಾವರಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದುದು. **ಲೀಲಾಚರಿತ್ರ**ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದೊಳಗಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ವರ್ಣನೆಯ ಒಂದು ಅವತರಣಿಕೆ

---

೧ ಕವಿಚರಿತ್ರೆ ಭಾಗ I ಪು. ೧೮೩
೨ ಅದೇ ಗ್ರಂಥ. ಪು. ೪೦೩
೩ ಕವಿಚರಿತ್ರೆ II ಪು. ೨೩೨;
೪ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾರಸ್ವತ II

ಯನ್ನು ಶ್ರೀ **ಕುಲಕರ್ಣಿ**ಯವರ ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.[೧] ಈ ಉಲ್ಲೇಖವು ನಾಲ್ಕೈದು ಕಾರಣಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು–ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೦ ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟದು.

साठी लक्ष देश महाराष्ट्र। तेथिंचे शिहाणे। सुभटू वेदशास्त्र चातुर्याची पेठू। भरैली तिये देशी। एेसे ते महाराष्ट्र राये सुंदरू। वरी महाराष्ट्र भाषा चतुरू। तेही **वसविलें** गंगा तीरू। क्षेत्र **त्र्यंबकु वेही**॥ पश्चिमे त्र्यंबकू पूर्वे सागर वेही। द्वादश योजनें उभय गंगातीरीं। एेसे तें गंगातट महाराष्ट्रीं देश म्हणिजे खंडमंडळ। जैसे: (१) **फलेठाणा पासौनि** दक्षिणेसि महाटी भाषा जेतुला ठाई वर्ते तें एक मंडल। तयासि उत्तरे **बालेघाटाचा सेवट** असे। **ऐसे एक मंडळ** (२) मग **उभय गंगातीर तेही एक खंडमंडळ**। (३)आन तयापासौनी **मेघकर घाट** ते एक मंडळ। तथा पासौनि अवघे **वराडः** तेही एक मंडळ पर **आघवीचि मिळौनि महाराष्ट्र वि** बोलिजे। किंचित किंचित भाषेचा पालट ऐसे म्हणौनि खंडमंडळे म्हणावीं.

ಇದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಿಷ್ಟು: ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ. ಗಂಗಾ (ಗೋದಾವರಿ) ತೀರದಲ್ಲಿ ತ್ರ್ಯಂಬಕ (ನಾಸಿಕದ) ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಯರು (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು) ಒಕ್ಕಲಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ) ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತ್ರ್ಯಂಬಕ (ನಾಸಿಕ); ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸಾಗರ ಉಭಯ ಗಂಗಾ ತೀರದ ವರೆಗೆ (ದಕ್ಷಿಣೊತ್ತ) ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ. ಹೀಗಿದು ಗಂಗಾ ತಟಾಕವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ.

(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಉಪಭಾಗಗಳು)

(೧) ಫಲೆ ಠಾಣೆ (ಪೈಠಣ) ದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಮರ್‍ಹಾಟಿ ಮಾತು ಇರುವುದೊ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ಒಂದು ವಿಭಾಗ; ಇದರ ಉತ್ತರದ ತುದಿ ಬಾಲೇಘಟ್ಟ; (೨) ಇನ್ನು ಉಭಯ ಗಂಗಾತೀರವೂ

೧ ಮರ್‍ಹಾಟಿ ಭಾಷಾ–ಉದ್ಗಮ ವ ವಿಕಾಸ, ಪು.೧೯೧– ೨

ಒಂದು ವಿಭಾಗ. (೩) ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಘಕರ ಘಟ್ಟ ಹಾಗೂ ವರ್‍ಹಾಡ ಸೇರಿ ಒಂದು ವಿಭಾಗ; ಹೀಗಿವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಖಂಡ ಮಂಡಲಗಳು.

ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಭಾಷಾಭೇದಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಖಂಡಮಂಡಲಗಳೆನ್ನಬೇಕು.

ಮಹಾನುಭಾವರ ಈ ಲೇಖದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನೃಪತುಂಗನು ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸುಳ್ಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನೃಪತುಂಗನೆ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಗೋದಾವರಿ ಮೇಗಡೆ ನೆಲಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕನ್ನಡವನ್ನು 'ಜೀವನ್ಮೃತ'ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಕರ್ಣಾಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಉದಾರತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವರ್‍ಹಾಟ ನಾಗಪುರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕುರುಂಬರೂ, ಹೊಲೆಯರೂ, ಗೊಲ್ಲರೂ ಈಗಲೂ ಉಂಟೆಂದು ಗ್ರಿಯರಸನ್ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೧] ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಲೀಲಾಚರಿತ್ರೆಯೊಳಗಿನ ಮೇಲಣ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೯೦ ರಲ್ಲಿಯದು. ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತ್ರ್ಯಂಬಕೂ ವೇರ್‍ಹಿ' ಎಂದು ಈ ಲೇಖನದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ನೂರಿನ್ನೂರು ವರುಷಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ನದಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ನದಿಯ ವರೆಗೆ ಗೋದಾ–ಭೀಮಾ–ಕೃಷ್ಣಾ ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡವು ಕೆಳಕೆಳಗೆ ಸರಿದುದನ್ನು —ಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ 'ತ್ರ್ಯಂಬಕೂ ವೇರ್‍ಹಿ' ಬೇರೂರಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರ್‍ಹಾಟಿಯು ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರ್‍ಹಾಟಿಯು ತ್ರ್ಯಂಬಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಳವೂರಿದ್ದಿಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಣ ಅವತರಣಿಕೆಯೊಳಗಿನ "ವಸವಿಲೇ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವು, ಈ ವಸತಿಯು ಹೊಸತಾಗಿಯೆ ಆಯ್ತೆಂಬುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿದೆ. "ಪೈಠಣದಿಂದ

---

೧ Linguistic Survey of India, Vol. VI. p. 386, 96

ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮರ್ಹಾಟಿ ಮಾತು ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದಕ್ಷಿಣ ಮೇರೆಯು ಎಷ್ಟು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ನೆರಳು ಅವನು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ದೂರದ ವರೆಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮರ್ಹಾಟರ ನೆರಳು ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಯೋಜನ ದೂರ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮರ್ಹಾಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೆ ತ್ರ್ಯಂಬಕದ ವರೆಗೆ; ತ್ರ್ಯಂಬಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಪಂಢರಪುರದ ವರೆಗೆ; ಪಂಢರಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ ಕೃಷ್ಣೆಯ ವರೆಗೆ, ಕೃಷ್ಣೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೊಡನೆ ತುಂಗಾ-ಕಾವೇರಿಗಳ ವರೆಗೆ ಅವರ ನೆರಳು ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೆರಳಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಬರಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದೆ ಹೊರತು ಬಂದೇಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಎಣಿಸಲಾಗದು.

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಕಾಲದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಅಲ್ಲ; ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ತ್ರ್ಯಂಬಕ, ಪೈಠಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೇಖಕರ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಅಂದರೆ ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದೊಳಗಂತೂ ಗೋದಾವರಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಭವವೆ ಇಲ್ಲ.

ಐಹೊಳೆ ಶಾಸನ: ಮೂರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕಗಳು

ಐಹೊಳೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರವಿಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಮಹಾಕವಿಯು ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ನಾಡುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸುತ್ತ ಮರಳಿ ವಾತಾಪಿಪುರ (ಬಾದಾಮಿ) ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದುದನ್ನು ಭೌಗೋಲಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮೊದಲು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದುದು ವನವಾಸಿ ದೇಶಕ್ಕೆ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಂಗ, ಅಳುಪ, ಕೊಂಕಣರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಲಾಟ,

ಮಾಳವ ಘೂರ್ಜರರನ್ನು ಗೆದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ನರ್ಮದಾ-ವಿಂಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಮೂರು **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ**ಕಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು; ಮುಂದೆ ಕೋಶಲ, ಕಲಿಂಗಗಳ ರಾಜರನ್ನು ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿಸಿ, ಪಿಷ್ಟಪುರದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ, ಕಾಂಚೀಪುರವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಪಲ್ಲವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಚೋಳ, ಕೇರಳ, ಪಾಂಡ್ಯರನ್ನು ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು, ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ವಾತಾಪೀಪುರಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈದನೆಂದು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕಗಳೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಗೆದ್ದ ನಾಡುಗಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆದರೂ 'ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಆಳಿದವನಲ್ಲ, ಮೂಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜನೆ' ಎಂಬುವಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗುವಂತಿದೆ. 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾಣಾಂ, ತ್ರಣಾಯಾಂ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಎಳೆದಾಡಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ' ಶಬ್ದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ, ಲೀಲಾಚರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಅಭಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ೧೦-೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಗೋದಾವರಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾಣಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಮದರೊಳಗೆ ಕುಂತಲ (ಕರ್ಣಾಟ) ವೂ ಸೇರುತ್ತಿದೆ. ಎಂದು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಹೇಳುವವರೂ ಉಂಟು! ಆದರೆ ಇಂತಹ ಅಪಲಾಪಗಳಿಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೋದಾವರಿಯ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮೊದಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುದ ಲೀಲಾಚರಿತ್ರೆಯೊಳಗಿನ ಮರ್ಹಾಟಿ ಅವತರಣಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮಾರಾಗಿ ಮೂರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕಗಳಾಗುವುವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿದೆ. ಆ ಲೇಖದೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಸಾಲಿಗಿರುವ 'ಮಂಡಳ' 'ಖಂಡಮಂಡಳಗಳು' ಸ್ವಲ್ಪ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ನಿಜ. ಆದರೂ 'ಮ್ಹಗ', 'ಆನ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಸಮುಚ್ಚಾಯಕಾವ್ಯಯಗಳಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ

ಬಹಳ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಾರ್ಥ ವಿದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಣ್ಣ ಒಳಭಾಗಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯುಆನ್‌ಶಿಆಂಗನೆಂಬ ಚೀನದೇಶದ ಪ್ರವಾಸಿಯು ಹಿಂದೂದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅವನು ತಾನು

ಯುಆನ್‌ಶಿಆಂಗನ ಕಂಡು ಕೇಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

'ಮಹೋಲೋಚ' ಅದರಲ್ಲಿ 'ಮಹೋಲೋಚ' (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಉಂಟು. ಇವನು ಬರೆದಿಟ್ಟ ಪುಲಿಕೇಶಿವಲ್ಲಭನ ರಾಜಧಾನಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಓದಿ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬದಾಮಿಗೂ ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಯ ವರ್ಣನಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಗುವುದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯುಆನ್‌ಶಿಆಂಗನು ದೂರದಿಂದಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿವಲ್ಲಭನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರಲೂ ಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ; ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಹೋಲೋಚ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ವನ್ನು ನೋಡಿ ವರ್ಣಿಸಿದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವಿವರಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೀಮಾಪ್ರದೇಶವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದಕ್ಷಿಣ ಗಡಿಯು ಗೋದಾವರಿಯು. ಡಾ. ಫ್ಲೀಟರು ಆ ಯುಆ ನ್‌ಶಿಆಂಗನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯು ಬದಾಮಿಯಲ್ಲ; ನಾಸಿಕವೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಾಸಿಕವಲ್ಲ, ಪೈಠಣ ವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅಂತೂ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಗೋದಾವರಿಯ ಉತ್ತರತೀರದ ವರೆಗೂ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಿತು. ನಾಸಿಕ ಅಥವಾ ಪೈಠಣ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದ್ದಿತು ಎಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧ ವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.

೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನು ಧ್ವನಿತಮಾಡಿರುವಂತೆ ಗೋದಾ ವರಿಯ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿ

ಪ್ರಥಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೆ ಒಮ್ಮೆ

ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ನೂರಿನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡರನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಹೊಳೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿದ ಮರ್ಹಾಟಿಯು ಮುಂದೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೯೦ ರ ವರೆಗೂ ಗೋದಾತೀರದ ವರೆಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಲೀಲಾಚರಿತ್ರೆಯ ಮಹಾನುಭಾವನೆ ಇನ್ನೂ 'ತ್ರ್ಯಂಬಕೂ ವೇರ್ಹಿ' ಅಷ್ಟೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಛಾಯೆ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ವರ್ಹಾಟವೆ ನಿಜ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ೯-೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ರಾಜಶೇಖರನು ವರ್ಹಾಟ (ವಿದರ್ಭ) ವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಆದುದರಿಂದ ವರ್ಹಾಟವೇ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬುದು ಮರ್ಹಾಟ ಶಬ್ದದ ಭಾಷಾಂತರ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ವರ್ಹಾಟ, ವರ್ಹಾಟವೆ ಮೂಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ. ಇವೆರಡರ ಮೂಲ: ಮರ್ಹಾಟ ಅಥವಾ ಮರಹಟ್ಟವೆಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಮಾಭಿಧಾನ. ಇದೇ ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಹುರುಳು. ತಿರುಳು.

ನೆರೆಯೋಲೆ (Appendix)

೧

'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ' ಶಬ್ದದ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು

(ಮಹತ್ವದ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ)

ಜನರು

೧. **ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನ ಕಾಮಸೂತ್ರ** (ಸುಮಾರು ೪ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಸಕಲ ಚತುಃಷಷ್ಠಿ ಪ್ರಯೋಗರಾಗಿರಾಶ್ಲೋ ಅಶ್ಲೀಲ ಪರುಷವಾಕ್ಯ ಪ್ರಿಯಾಃ ಶಯನೇಚ ಸರಭಸೋಪಕ್ರಮಾ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಕ್ಯಃ**॥

೨. **ವರಾಹಮಿಹಿರನ ಭೃಗು ಸಂಹಿತೆ** (೬ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಭಾಗ್ಯೇ ರಸವಿಕ್ರಯಿಣಃ ಪಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಕನ್ಯಕಾ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಾಃ**॥ ೧೦. ೮॥

ದೇಶ

೩. **೨ನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನ ಐಹೊಳೆ ಶಾಸನ** (೭ ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಅಗಮತ್ ಅಧಿಪತಿತ್ವಂ ಯೋ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕಾಣಾಂ** ನವನವತಿ ಸಹಸ್ರ ಗ್ರಾಮಭಾಜಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ (೧೨ ನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ)

೪. **ಯುಆನ್‌ಶಿಆಂಗ,** ಚೀನದೇಶದ ಯಾತ್ರಿಕನು (೭ ನೆಯ ಶತಮಾನ).

'ಮಹೊಲೋಚ'ದ ರಾಜಧಾನಿ ಫ್ಲೀಟರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ನಾಸಿಕವೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕದ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಇದರಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

೫. **ನೃಪತುಂಗ-ದೇವಾನುಮತವಪ್ಪ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ** (೯ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಗೋದಾವರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತಡಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ (೧.೩೬) ಆ ನದಿಯ ಮೇಗಡೆ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಂಚುಗಳು ಬಂದು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅಡಿಯಿಲ್ಲ.

೬. **ರಾಜಶೇಖರನ ಬಾಲರಾಮಾಯಣ** (೧೦ ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಸುಗ್ರೀವ: ಭರತಾಗ್ರಜ. ಅಯಮ್ ಅಗ್ರೇ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಷಯಃ**

ರಾಮ: ಸೋಽಯಂ ಸುಭ್ರು ಪರೋ**ವಿದರ್ಭವಿಷಯಃ** ಸರಸ್ವತೀ ಜನ್ಮಭೂಃ । ೧೦.೭೪.

೭. **ಮುರಾರಿ ಕವಿ** (ಕಾಲ?)

ಇದಮಗ್ರೇ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮಂಡಲೈಕ** ಮಂಡನಂ ಕುಂಡಿನ ನಾಮ ನಗರಮ್। (ಅನರ್ಘ ರಾಘವ)

೮. **ಅಲ್ಬೆರೂನಿ** (೧೦ ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ನೇಮಾವರದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ, (ನರ್ಮದಾ ತೀರದ ನೇಮಾಡ?) ಮರಾಠದೇಶ.

೯. ಮಹಾನುಭಾವ ಪಂಥದ ಲೀಲಾಚರಿತ್ರ (ಕಿ. ಶ. ೧೧೯೦)

ಸಾಠಿ ಲಕ್ಷ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ**—।...ತೇಹಿ **ವಸವಿಲೆ** ಗಂಗಾತೀರೂ । ತ್ರ್ಯಂಬಕೂ ವೇರ್ಹಿ ।

೧೦. **ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ** ಗೀತಾ ಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕೆ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೦)

ಐಸೇ ಯುಗೀ ಪರಿಕಳಿ। ಆಣೆ **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ** ಮಂಡಳಿ ।

ಶ್ರೀ ಗೋದಾವರಿಚ್ಯಾ ಕೂಲಿಂ । **ದಕ್ಷಿಣಲಿಂ** ॥ ೧೮. ೧೮೦೩ ॥

(ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಗೋದಾವರಿಯ **ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ** ಅಡಿಯಿಡಲಾರಂಭಿಸಿದ ಸೂಚನೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಪಂಡರಿಗೆ–ಪಂಢರಪುರವು ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಇವರೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಂಡರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚೌಂಡರಸನೆಂಬ ವಿಖ್ಯಾತ ಕವಿಯು ಆಗಿ ಹೋದುದರಿಂದಲೂ ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಭೀಮಾ ತೀರದ ವರೆಗೆ ಬಂದು ತಾಕಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಃಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.)

೧೧ **ಬಾಹಮನಿಗಳ ಕಾಲ** (೧೪-೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಮರ್‍ಹಾಡಿ (ಮರ್‍ಹಾಟಿ) ಗಳನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಬಂದಿತು. ಮರಾಠಿ ಜ್ಞಾನಕೋಶ ಮರ್‍ಹಾಡ ನೋಡಿರಿ; ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾರಸ್ವತ, ಮರಾಠಿ ಕವಿಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧೨ **ಆರ್ಕಾಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕೈಫಿಯತ್ತು** (ಕಾಲ? ೧೬ನೆಯ) ಶತಮಾನದ ಇತಿಹಾಸ)

ಪೆನುಗೊಂಡ ಕರ್ಣಾಟರಾಜ್ಯ; ವಿಜಾಪೂರು **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯ!** (ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾ. ಪ. ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಪುಟ xi. ಪು. ೧೩೩, ೧೩೭.)

(ವಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಮರ್‍ಹಾಟಿಯ ಪ್ರವೇಶವು ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಪಾಂಗಾರಕರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ!)

ಆದಿಲ್‌ಶಹನು (೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಮುಕುಂದರಾಯನೆಂಬ ಮರ್‍ಹಾಟಾ ಸರದಾರನ ತಂಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಗಾರದವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅವಳು ಮರ್‍ಹಾಟರಿಗೂ ಮರ್‍ಹಾಟಿ ಭಾಷೆಗೂ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದಳು. ವಿಜಾಪುರವು **ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು!** ವಿಜಾಪುರದ ಒಬ್ಬ ಆದಿಲಶಹನಿಗೆ ಕನ್ನಡಜಾಣನೆಂದು ಬಿರುದು ಮತ್ತೆ!

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದಲೆ ಪೆನುಗೊಂಡೆಗೆ ಕರ್ನಾಟವು ಹೋಯಿತು. ವಿಜಾಪುರ ನಾಡು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತು! ಕನ್ನಡ ಜಾಣರು ಮರ್‍ಹಾಟಿಗೆ ಮನಸೋತುದರಿಂದಲೆ ಕರ್ಣಾಟವು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?)

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲದೆ ವರರುಚಿ, ದಂಡಿ, ಪಂಪ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನರ ಹಾಗೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದೇವ, ರಾಮತರ್ಕವಾಗೀಶ, ಕ್ರಮದೀಶ್ವರ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ವಿಶ್ವನಾಥ ಕವಿರಾಜ ಇವರೆ ಮುಂತಾದ ಅರ್ವಾಚೀನರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀ' (ಪ್ರಾಕೃತ), ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಸ್ಥಾನ-ನಿರ್ಣಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯುಕ್ತವಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.

೨
ಮರ್ಹಾಟನು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರನು

ಮರ್ಹಾಟನು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರನು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತೀರ ಬೇರೆಬೇರೆ. ಇದರ ಗುಟ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಯರು ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲಾಗಲು ಬಂದುದು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ತರುವಾಯ.[೧] ಅವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನುಳಿದು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ನಾಡಿನೊಡನೆ ಒಂದುಗೂಡಲು ಬಹಳ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ದೇಶ, ಭಾಷೆಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈ ನಾಡಿನವರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳು ಬೇಕಾದುವು.

ಸಂಸ್ಕೃತದಷ್ಟೆ ಪ್ರಾಕೃತಕ್ಕೂ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕದ ಉದಯವಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ೧೦೦೦-೧೨೦೦ ವರುಷಗಳು ಗತಿಸಿದವು. ಮರ್ಹಾಟಿಭಾಷೆಗೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨-೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ ಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಾಹ

---

೧ ಇದನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಡಾ. ಭಂಡಾರಕರರಿಗೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ: The Early History of the Deccan P. 15

ಪತಿತರರಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಇವರ ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿಗಳು ಆರ್ಯಾವರ್ತದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇವರಿಗೆ ಈ ನಾಡಿನೊಡನೆ ಒಂದುಗೂಡುವದಕ್ಕೆ, ನಾಡಿನ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ವೇದ, ಸೂತ್ರ-ಗೋತ್ರಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಗಗಳು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದುವು. ನೆಲಸಿದ ನಾಡಿನ ಎಷ್ಟೋ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡವು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮೊದಲಿನ ವೈದಿಕ ನಡೆವಳಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾಂತೀಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚಾರಗಳು ಸೇರುತ್ತಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ 'ತಾವು ಹೆಚ್ಚು' 'ಅವರು ಕಡಿಮೆ' ಎಂಬೀ ಬಗೆಯ ಬಿಂಕವು ತಲೆದೋರಿತು. ಋಗ್ವೇದಿ ಯಜುರ್ವೇದಿ ಅಥವಾ ಆಪಸ್ತಂಭ, ಅಶ್ವಲಾಯನ, ಕಾಣ್ವ ಈ ತೆರದ ಮೊದಲಿನ ಪಂಗಡಗಳ ಬದಲು ಹೊಸ ಗುಂಪುಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿದುವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು **ದೇಶಸ್ಥರಾದರು;** ಕೊಂಕಣಸ್ಥರಾದರು; ಕರ್ಹಾಟ (ಡೇ) ರಾದರು. ಬಡಗುನಾಡು, ಮುಲುಕನಾಡಿಗರಾದರು. ನಿಜವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರು ಉತ್ತರದವರು; ಎಂದರೆ ಗೌಡರು; ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯತಮ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಿಂದ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹೊರಟವರು. ಆದರೆ ತಾವು ನೆಲಸಿದ ನಾಡಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಅಂಟಿಕೊಂಡಕೂಡಲೇ ಇವರು ಗೌಡರು, ಇವರು ಸಾರಸ್ವತರು, ಇವರು ದೇಶಸ್ಥರು, ಇವರು ಕೊಂಕಣಸ್ಥರು ಎಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು!

ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕರಹಾಟಕ'ನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅಡ್ಡಹೆಸರಿದೆಯಂತೆ. ಅದು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೨ನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಒಂದು ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿ **'ಅಂಬರಖೇಡ** ಕುಲನಾಮಧೇಯಾಯ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಊರಿನ ಅಡ್ಡಹೆಸರಿನ ಪದ್ಧತಿಯು ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರೊ. ದೇವದತ್ತ ಭಂಡಾರಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.[೧] ಅಂತೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ೭ರಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ

೧ Indian Antiquery, vol. 41; p. 72

ದೊಳಗಾಗಿ ಈ ನಾಡಿನೊಡನೆ ಒಂದುಗೂಡಲು ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದರು. ದಕ್ಷಿಣಗಂಗಾ, ದಕ್ಷಿಣಕಾಶಿಗಳು ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಈ ನಾಡಿನವರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ನಾಡಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದಲೂ ತಾವು 'ವಿಶಿಷ್ಟರು'. ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗ ಸಹ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟುದುಂಟು. ಮರ್ಹಾಟನು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರನು ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭೇದವೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ನವೀನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯ ಉದಯವಾಗುವ ವರೆಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮಗೆ 'ಮ ರಾ ಠ' ರೆಂ ದು ಕೊ ಳ್ಳು ವು ದನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. 'ಮರಾಠ'ನೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಜಾತಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ೭ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇನ್ನೂ ತಮಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೊದಲಿನ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕಾಮಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಭೃಗುಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದಲೂ ಇದೇ ಮಾತು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ನಾಡಿನವರೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಾಗ ಮರ್ಹಾಟ (ಮರಾಠ)ರೆಂದು ದೇಶಿಕರಿಗೂ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ರೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಕರೆವ ಪರಿಪಾಠ ವುಂಟಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಿವಾಜಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಭಿನ್ನಭೇದಗಳಿದ್ದುವು. ಸರ್ ಜದುನಾಥ ಸರಕಾರರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಶಿವಾಜಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಾಂತರದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ: "ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ— ಎಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯು ಉದಯವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮ ರಾ ಠ ನೆಂ ದ ರೆ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಪಮಾನವಾಯಿತೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆತನು 'ಛೀ! ಛೀ! ನಾನು ಮರಾಠನಲ್ಲ, ದಕ್ಷಿಣಬ್ರಾಹ್ಮಣನು' ಎಂದು ಉಸುರುತ್ತಿದ್ದನು.[೧]

೧ ಶಿವಾಜೀ: ಜದುನಾಥ ಸರಕಾರ, ಭಾಷಾಂತರಕಾರ ವಿ. ಸ. ವಾಕಸಕರ. ಪು.೨೮೫

ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುಮತಮಪ್ಪ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕೃತಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತ ಕನ್ನಡದ ವಿಸ್ತಾರ:

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋದಾವರಿವರಮಿರ್ದ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್।
ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸುಧಾವಲಯ ವಿಲೀನ ವಿಶದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ॥

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಟ್ಟಿ

೧ The Early History of the Deccan [1927]
Dr. R. G Bhandarkar

೨ The Rashtrakutas and their times Dr. A. S. Alatekar

೩ Pre Aryan and Pre Dravidian
Translated by Dr Bachi

೪ History of Kannada language
ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ R. Narsimhacharya

೫ Epigraphia Indica

೬ Indian Antiquery

೭ The Linguistic Survey of India Vol. IV A. Grierson

೮ Influence of old Kannada on Jnaneshwari
Prof R. V. Jahagirdar

೯ मराठी भाषा–उद्गम व विकास–श्री कृ. पां. कुलकर्णी

೧೦ महाराष्ट्र सारस्वत i, ii श्री भावे

೧೧ महाराष्ट्र वाङ्मयाचा इतिहास–श्री पांगारकर

೧೨ महाराष्ट्र भाषा व वाङ्मयाचा इतिहास (म. सा. पत्रिका) श्री भिडे

೧೩ कोल्हटकरांचा लेखसंग्रह

೧೪ महाराष्ट्र संस्कृतीचा, इतिहास, अभिनव भारत ग्रंथमाला, नागपूर

೧೫ महाराष्ट्र ज्ञानकोश–डा. केतकर

೧೬ मध्ययुगीन भारत,–श्री वैद्य

೧೭ ज्ञानेश्वरी, प्रस्तावना प्रथम खंड,–श्री वि. का. राजवाडे

೧೮ कानडी आणि मराठी (केसरीतील लेख)–श्री ना. श्री. राजपुरोहित

೧೯ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ. , ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟನೆ

೨೦ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಟನೆ

೨೧ ಕವಿಚರಿತೆ i ಮತ್ತು ii ಶ್ರೀ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು.

೨೨ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ, ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ಯಂಡಮೂರಿ ವೀರೇಂದ್ರನಾಥ (ಅನು: ಸರಿತಾ ಜ್ಞಾನಾನಂದ)

ಕರಿಗಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿನಾಗ	15-00
ಅಷ್ಟಾವಕ್ರ-I	20-00
ಅಷ್ಟಾವಕ್ರ-II	20-00
ಮರಣ ಮೃದಂಗ	40-00
ಸ್ವರ ಬೇತಾಳ	21-00
ರಾಕ್ಷಸ	36-00

ವಿ. ಸ. ಖಾಂಡೇಕರ್ (ಅನು: ಸುಶೀಲಾ ಕೊಪ್ಪರ್)

ಅಶ್ರು	32-00

ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿ

ಅಭಿಚಾರ	18-00
ಸುಖಾಂತ	18-00
ಕರ್ಮಣ್ಯೇವಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ	14-00
ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ	26-00

ಸುದರ್ಶನ ದೇಸಾಯಿ

ಎಂಟೆದೆ ಬಂಟ	26-00
ವಿಚಿತ್ರ ಅಪರಾಧಿ	10-00

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ	8-00
ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ	12-00
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಚಿಂತನಗಳು	8-00

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ: ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ

'ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ'ದೊಡನೆಯೆ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ದ ಮೂಲವೂ ನನಗೆ ಹೊಳೆದುದು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗ ನನಗೆ ಹೊಳೆದುದನ್ನು ವಿಚಾರದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಅರದಿಂದ ಅರೆದು ಒರೆದು ನೋಡಿ ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ಅದರ ಹೊಳಪು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ, ಇದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಎದುರಿಗಿರಿಸಿ ಇದು ಹೊನ್ನೊ ಹಿತ್ತಾಳಿಯೊ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆನಿಸಿತು.

ನೃಪತುಂಗ ದೇವಾನುಮತಮಪ್ಪ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿವರಂ ಇರ್ದನಾಡು' ಈ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಕನ್ನಡನಾಡು ಉತ್ತರದ 'ಗೋದೆ' 'ಗೋದಾವರಿ' ಆಗುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ 'ಕಾವೇರಿ' ನದಿ ಉಂಟು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೋದಾವರಿವರಂ ಇರ್ದ' ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದೆ. 'ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ಕನ್ನಡವು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ' ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಮೊದಲು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನವು ಮರಾಠೀ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲವು ಎಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿಗೂ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಂಶೋಧಕರ ತಲೆತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಆ ತೊಡಕು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಲಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ವರೆಗೆ ಹಲವು ಊಹೆಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನನ್ನ ಅಳಿಲುಸೇವೆ ಇದು.

(ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ)

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ
ಸಿಟಿ ಕ್ಲಿನಿಕ್ ಸಂಕೀರ್ಣ; ದಾಜೀಬಾನ್ ಪೇಟೆ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ: 580 028